

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра фінансів

На правах рукопису

ХМЕЛЯРСЬКА ЛІДІЯ АНДРІЇВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»

Освітньо-професійна програма: «Фінанси і кредит»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

МАТВІЙЧУК НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри фінансів
від 27.11.2024

Завідувач кафедри
_____ проф. Стащук О.В.

ЛУЦЬК — 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Сутність банківської системи, її типи та функції.....	6
1.2. Особливості банківської системи України та принципи її побудови.....	10
1.3. Державне регулювання банківської системи України.....	17
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СУЧАСНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	20
2.1. Аналіз діяльності банківської системи України в 2021-2024 рр.....	20
2.2. Оцінка банківського регулювання і нагляду за діяльністю комерційних банків	29
2.3. Цифрові технології в українському банківському секторі.....	34
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	42
3.1. Проблеми функціонування банківського сектору України.....	42
3.2. Основні досягнення та перспективи подальшого вдосконалення банківської системи України.....	48
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна банківська система України є складною мережею фінансових взаємовідносин, яка має важливе значення для економічного розвитку країни. У контексті глобалізації та постійних змін у світовій економіці Україна знаходиться на шляху до глибокої інтеграції у міжнародні фінансові структури. Тому вивчення особливостей та проблем функціонування власної банківської системи стає ключовим завданням для розуміння та управління економічними процесами в країні.

Банківська система України – це комплекс фінансових установ, які здійснюють банківські операції та надають фінансові послуги на території країни. Банківська система відіграє дуже важливу роль у фінансовому забезпеченні економіки. Розуміння її функціонування та ідентифікація проблем є необхідними для економічної стабільності та подальшого розвитку України.

Український банківський сектор є одним з найважливіших елементів фінансової галузі. Національний банк та уряд створюють необхідні правові та інфраструктурні умови для формування сучасного, високорозвиненого та конкурентоспроможного банківського сектора, що відповідає потребам економіки та гарантує високий рівень банківського обслуговування для населення та підприємств.

Повномасштабна війна росії проти України завдала серйозної шкоди банківській системі України. Незважаючи на велику кількість труднощів, вона продовжує ефективно функціонувати. В умовах воєнного стану регулятивні заходи Національного банку України забезпечують відносну стійкість банківського сектору. Проте оцінка банківської системи та визначення основних проблем та ризиків для її функціонування залишається актуальною темою дослідження.

Дослідженню проблем розвитку та функціонування банківської системи України присвячено значну кількість праць вітчизняних науковців, таких як: С. М. Ганзюк, Л.С. Федевич, М.С. Ливдар [1], Л. О. Зайцева [2], М. В. Максимова [3], В. М. Мельник, М. О. Житар, Г. М. Пурій, Л. О. Примостка, О.В. Тарасова [4], С.М. Ксьондз, Н. П. Погореленко [5], Н. М. Матвійчук, С. А. Теслюк та ін.

Мета – комплексна оцінка особливостей функціонування банківської системи України в сучасних умовах, виявлення основних проблем, що впливають на її ефективність і стабільність, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення її діяльності.

Завданнями роботи є:

- 1) дослідити сутність банківської системи, її структуру та функції;
- 2) розглянути особливості банківської системи України та принципи її функціонування;
- 3) ознайомитись з регулюванням банківської системи;
- 4) проаналізувати діяльність банківського сектору України;
- 5) здійснити оцінку банківського регулювання і нагляду за діяльністю комерційних банків;
- 6) дослідити цифрові технології у банківській сфері;
- 7) визначити основні проблеми функціонування банківського сектору України;
- 8) узагальнити основні досягнення та оцінити перспективи подальшого розвитку банківської системи України.

Об'єкт дослідження – банківська система України.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають в процесі функціонування банківської системи України.

Інформаційну основу складають наукові статті українських вчених, нормативно-правові акти, статистична інформація, монографічна, спеціальна та періодична література, матеріали науково-практичних конференцій тощо.

Наукова новизна дослідження полягає в розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування банківської

системи України в умовах сучасних викликів. У межах роботи уточнено ключові особливості функціонування банківського сектору України, враховуючи вплив воєнних дій, економічної нестабільності та цифровізації.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для покращення функціонування банківської системи. Результати проведеного дослідження можуть бути корисними для науковців, фахівців банківського сектора, а також для органів державної влади, які здійснюють регулювання та нагляд за діяльністю банків.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення оприлюднено на V Всеукраїнській студентській науковій конференції «Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики» (м. Тернопіль, 19 квітня, 2024 рік). За результатами роботи опубліковано статтю на тему «Особливості розвитку фінансового ринку України під час війни» у фаховому виданні «Економіка та суспільство», № 60, 2024.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1. Сутність банківської системи, її типи та функції

Банківська система є ключовим елементом фінансової системи будь-якої країни. Вона виконує важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності економіки, сприяючи збереженню і примноженню капіталу, та забезпечуючи взаємодію між різними секторами економіки. У науковій літературі існує багато підходів щодо визначення поняття «банківська система» (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності поняття «банківська система»

Вчений	Сутність поняття «банківська система»
Холодна Ю. Є., Рац О. М.	Банківська система – це складова фінансової системи країни, що підпадає під загальну дію економічних законів, які діють у громадянському суспільстві. Вона становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією національних банківських установ, що існують у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму в певний проміжок часу (певний історичний період).
Кузнецова С. А.	Банківська система – законодавчо визначена, чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонально взаємозв'язані в самостійну економічну структуру.
Волкова В. В.	Банківська система – це сукупність фінансово-кредитних установ, що діють у країні згідно із законом, взаємопов'язані між собою і забезпечують функціонування грошового ринку та економіки.
Дзюблук О.В.	Банківська система - сукупність усіх банків країни, які взаємодіють між собою, підпорядковуючись установленим нормам і правилам ведення банківської справи, з метою забезпечення можливості ефективного грошово-кредитного регулювання економіки, кредитно-розрахункового обслуговування господарського обороту, а також стабільної діяльності банківських установ.
Крупка М.І.	Банківська система – це сукупність усіх банківських установ, що функціонують у тій чи іншій країні в певний історичний період, перебувають у тісному взаємозв'язку між собою, утворюючи специфічну економічну й організаційно-правову структуру, яка забезпечує функціонування грошового ринку та економіки загалом.

Примітка: складено на основі [6; 7; 8; 9; 10]

Таким чином, банківська система – це сукупність фінансових установ, які працюють в межах законодавства, сприяючи стабільній роботі фінансового ринку, здійснюючи ефективне регулювання грошово-кредитних процесів і забезпечуючи кредитно-розрахункове обслуговування суб'єктів економіки. Ця система являє собою взаємопов'язану та організовану структуру, яка динамічно реагує на економічні процеси в державі та сприяє стабільності та розвитку національної економіки.

Банківська система є фундаментальною складовою фінансової системи країни, що функціонує в рамках загальних економічних законів громадянського суспільства. Вона складається з сукупності національних банківських установ, які відрізняються за організаційно-правовою формою та спеціалізацією. Ці установи діють у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму, в певний історичний період. Банківська система є динамічною і постійно розвивається, адаптуючись до змін економічної ситуації та вимог ринкової економіки.

Основними цілями банківської системи є:

- регулювання та нагляд за банківською діяльністю для узгодження інтересів окремих банків із суспільними потребами;
- забезпечення надійної та стабільної роботи банків та всієї системи в цілому для збереження стійкості національної валюти й безперервної підтримки економіки.

Жоден окремий банк, яким би великим він не був, не може досягти цих цілей самостійно. Лише скоординоване об'єднання банків у систему, орієнтовану на зазначені цілі, робить їх досягнення можливим. Банківська система взаємодіє з іншими системними структурами, такими як бюджетна, податкова, валютна та торговельна системи, утворюючи разом більш загальне утворення – економічну систему в цілому [7, с. 10].

Порівнявши банківську систему з іншими, можна побачити спільні риси, характерні для всіх систем, що підтверджує її цілісність, а також властивості, які

підкреслюють її банківську специфіку [10, с. 16]. В таблиці 1.2 відображені загальні та специфічні риси банківської системи.

Таблиця 1.2

Загальні та специфічні риси банківської системи

Загальні риси	Специфічні риси
1. Об'єднання багатьох однотипних елементів, які підпорядковуються однаковим цілям. У банківській системі такими елементами є окремі банки, основною метою діяльності яких, за винятком Національного банку України, є отримання прибутку.	1. Дворівнева банківська система. Така структура характерна банківським системам у ринковій економіці, де центральний банк, який є першим рівнем, виконує функції емісійного, кредитного, розрахункового та касового центру держави, тоді як комерційні банки, що належать до другого рівня, забезпечують обслуговування економічних суб'єктів.
2. Динамічність системи. Банківська система постійно адаптується до змін в економічному середовищі держави. Вона розвивається відповідно до нових вимог ринкової економіки, вдосконалюючи методи та інструменти банківської діяльності та розширюючи спектр банківських операцій.	2. Централізоване регулювання. Центральний банк централізовано здійснює регулювання діяльності банківської системи та кожної банківської установи.
3. Закритість банківської системи. Учасники зосереджуються переважно на специфічній діяльності, пов'язаній з грошовою сферою та виконанням виключно банківських операцій. Значний обсяг інформації, відповідно до законодавства, є банківською таємницею і не може розголошуватися чи передаватися в інші системи.	3. Гнучке поєднання високого рівня централізованого управління банківською системою зі збереженням повної економічної незалежності та відповідальності за результати своєї діяльності в кожному банку, який входить до системи.
4. Саморегуляція системи. Передбачає здатність швидко адаптуватися до зміни зовнішніх умов і швидко приймати адекватні рішення.	4. Наявність загальносистемної інфраструктури. Вона забезпечує ефективне функціонування окремої банківської установи, а також взаємодію банків.

Примітка: складено на основі [10; 11]

Розрізняють три типи побудови банківської системи:

1. Однорівнева банківська система. Характерною особливістю цієї системи є те, що функції як центрального, так і комерційних банків зосереджені в одній установі. Усі банки, що діють у країні, включно з центральним, знаходяться на одному рівні ієрархії та виконують схожі функції з кредитно-розрахункового обслуговування клієнтів. Ця система може сприяти централізованому управлінню і узгодженості економічної політики. Однак через відсутність

конкуренції та ринкових стимулів вона має недоліки, що впливають на якість і продуктивність банківських послуг. Такий тип системи зазвичай зустрічається в слаборозвинених країнах або країнах із тоталітарним, адміністративно-командним режимом управління [12, с. 102].

2. Дворівнева банківська система. Така система є типовою для ринкових економік і передбачає розподіл банків на два основних рівні: центральний банк та комерційні банки. Така структура дозволяє ефективно реалізовувати монетарну політику і обслуговувати суб'єктів економіки.

Центральний банк, або банк першого рівня, є головним фінансовим центром держави, що здійснює емісію грошей, контролює грошову масу, інфляцію і стабільність національної валюти, а також регулює діяльність комерційних банків через встановлення економічних нормативів та здійснення інших регулятивних заходів.

Комерційні банки, або банки другого рівня, є багатофункціональними установами, які обслуговують економічних суб'єктів, надаючи їм різноманітні банківські послуги, такі як кредитування, депозити, валютні та розрахунково-касові операції та інші фінансові послуги. Крім того, комерційні банки конкурують між собою, що стимулює розвиток інновацій і підвищення якості обслуговування в банківській сфері.

3. Триврівнева банківська система. Така система характерна для країн Європейського Союзу. На першому рівні знаходиться ЄЦБ (Європейський центральний банк), який координує діяльність центральних банків країн ЄС. На другому рівні розташовані центральні банки країн, які реалізують спільну політику ЄС у сфері грошово-кредитного регулювання, здійснюють нагляд та контроль за діяльністю комерційних банків, а також є емісійними центрами та банками для уряду. На третьому рівні функціонують комерційні банки [11, с. 15].

Попри відмінності у структурі різних типів банківських систем, їх основною метою є забезпечення стабільності й розвитку економіки.

Банківська система виконує низку важливих функцій (рис 1.1), які сприяють стабільності та ефективності економіки. Основними функціями банківської системи є: трансформаційна, емісійна та стабілізаційна.

Трансформаційна функція	<ul style="list-style-type: none"> • Виконуючи роль посередника, банківська система залучає вільні кошти одних суб'єктів господарювання, трансформує їх за строками, розміром, регіоном, ступенем ризику і перетворює їх у позиковий капітал
Емісійна функція	<ul style="list-style-type: none"> • Банківські установи здійснюють створення платіжних засобів. Якщо центральний банк має монопольне право на емісію готівкових коштів, то випуск кредитних коштів здійснюють банки як першого, так і другого рівня
Стабілізаційна функція	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження низки законів та інших нормативних актів, які регулюють діяльність усіх компонентів банківської системи – від центрального банку до спеціалізованих комерційних банків. Також це передбачає розробку та впровадження ефективного механізму контролю та нагляду за дотриманням цих законів і функціонуванням банків загалом

Рис. 1.1 Функції банківської системи

Примітка: складено на основі [11; 13]

Отже, банківська система є одним з найважливіших елементів фінансової системи будь-якої країни. Вона виконує важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності економіки, сприяє збереженню і примноженню капіталу, забезпечуючи взаємодію між різними секторами економіки.

1.2. Особливості банківської системи України та принципи її побудови

Створення та розвиток сучасної банківської системи України розпочалися після проголошення незалежності у 1991 році. Законодавчою основою для створення власної банківської системи став Закон України «Про банки і банківську діяльність», прийнятий Верховною Радою України 20 березня 1991

року. Цей закон встановлював правові основи банків, порядок їх створення та основні принципи їх діяльності.

Банківська система сучасної України є дворівневою (рис 1.2). Вона включає:

- перший рівень – Національний банк України, який є центральним банком та відповідає за управління всією грошово-кредитною системою держави. Основними клієнтами Національного банку є інші банківські установи та урядові структури.

- другий рівень – комерційні банки різних форм власності та спеціалізації, що обслуговують підприємства, організації та населення [6, с. 18].

Рис. 1.2 Структура банківської системи України

Примітка: складено на основі [12, с. 109]

Отже, банківська система України функціонує на основі вертикальних та горизонтальних відносин між банками. Вертикальні відносини полягають у підпорядкуванні комерційних банків Національному банку, який виконує роль керівного органу для всієї банківської системи. Горизонтальні відносини відображають рівноправне партнерство та конкуренцію між банками другого рівня [6, с. 18].

Національний банк України (НБУ) є центральним банком нашої країни. У правовому аспекті він є однією з ключових інституцій держави. НБУ не належить

до жодної з гілок влади та є економічно самостійним органом. Проте цей головний орган банківської системи звітує про свою діяльність перед Верховною Радою України та Президентом України.

Підзвітність означає:

- 1) призначення на посаду та звільнення з посади Голови НБУ Верховною Радою України за поданням Президента України;
- 2) призначення та звільнення Президентом України половини складу Ради НБУ;
- 3) призначення та звільнення Верховною Радою України половини складу Ради НБУ;
- 4) доповідь Голови НБУ Верховній Раді України про діяльність НБУ;
- 5) надання Президенту України та Верховній Раді України щорічного звіту про стан грошово-кредитного ринку в державі [10, с. 62-63].

Відповідно до ст. 99 Конституції України основною функцією НБУ є забезпечення стабільності грошової одиниці України [20]. При виконанні своєї основної функції НБУ має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. НБУ також сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України [19]. Крім цього НБУ виконує низку інших функцій (рис. 1.3).

Законодавство України передбачає дворівневу систему органів управління Національним банком України – Рада НБУ, Правління НБУ (додаток А).

Банком називається юридична особа, що на підставі відповідної ліцензії має право приймати вклади від фізичних та юридичних осіб і розміщувати залучені кошти на власний ризик, відкривати та вести банківські рахунки фізичних і юридичних осіб, а також надавати інші фінансові послуги [14, с. 79].

Банки другого рівня відіграють ключову роль у функціонуванні фінансової системи країни. Вони обслуговують підприємства, організації та населення, забезпечуючи широкий спектр фінансових послуг, таких як прийом депозитів, надання кредитів, проведення розрахунково-касових та валютних операцій.

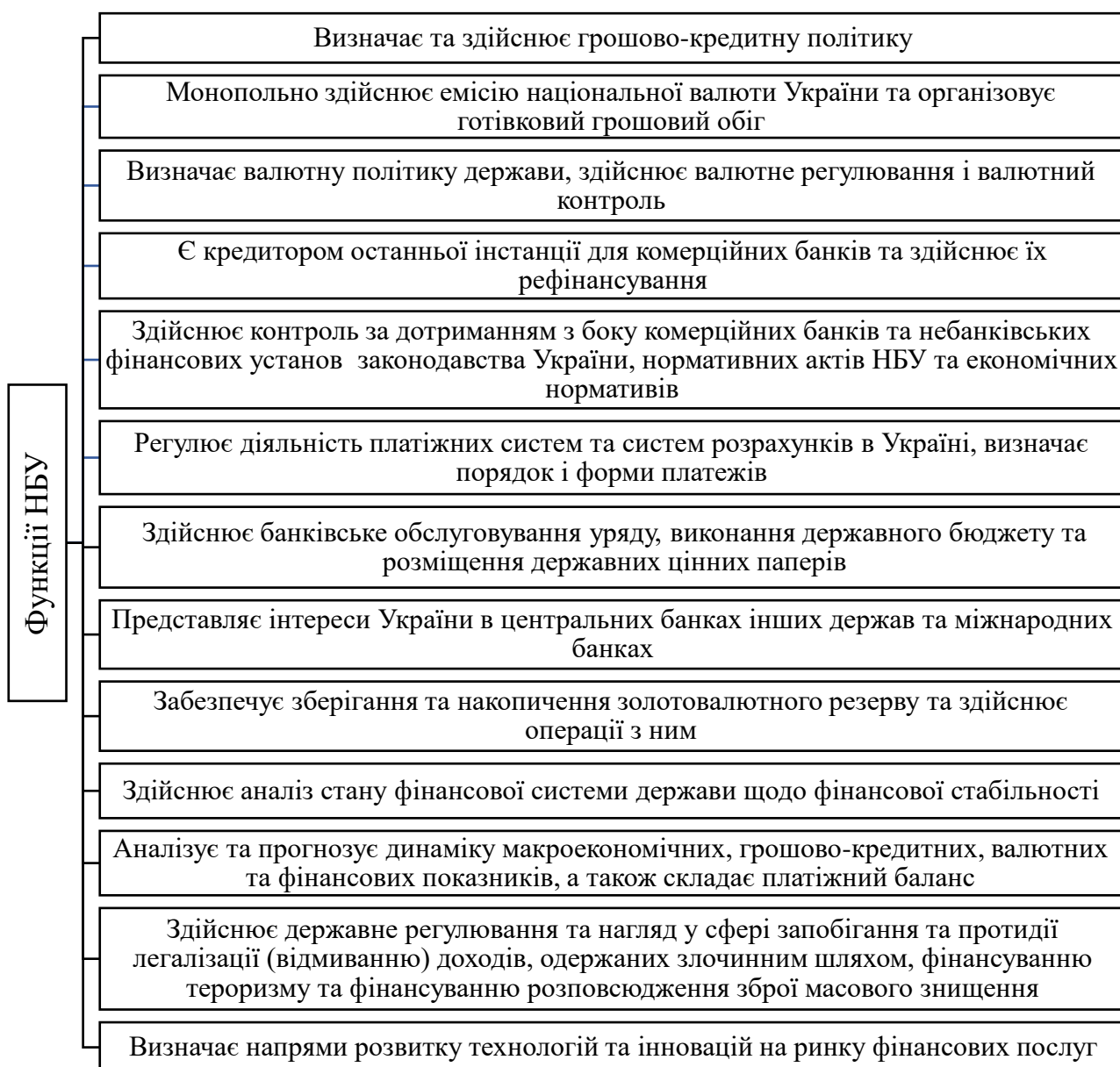

Рис. 1.3 Функції Національного банку України

Примітка: складено на основі [10; 11; 12]

Основними функціями банків другого рівня є:

- платіжно-розрахункова, яка полягає в тому, що банки виступають посередниками у платіжних розрахунках між фізичними та/або юридичними особами, між юридичними особами;
- ощадно-капіталотворча, яка полягає у залученні доходів і заощаджень від фізичних і юридичних осіб і їх подальшій трансформації у капітал для

кредитування та інвестування. Ця функція забезпечує мобілізацію фінансових ресурсів, що сприяє економічному зростанню та розвитку держави;

– кредитно-інвестиційна, яка полягає в тому, що комерційні банки, надаючи підприємствам та приватним особам необхідні фінансові ресурси через кредитування, створюють нові кредитні гроші;

– трансформаційна функція, яка полягає в здатності банків трансформувати короткострокові дрібні тимчасово вільні ресурси суспільства в довгострокові позикові джерела, задовольняючи потреби учасників економіки [15, с. 120].

До умов функціонування банків при дворівневій банківській системі належать:

- постійний нагляд з боку центрального банку за діяльністю комерційних банків;

- забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку;

- сприяння здоровій конкуренції між банками для підвищення якості послуг;

- вільний вибір банківських установ клієнтами;

- виконання міжнародних стандартів і норм;

- відкритість і доступність фінансової інформації про діяльність комерційних банків для клієнтів та регуляторів;

- впровадження нових технологій і фінансових продуктів для підвищення ефективності роботи банку;

- недопустимість втручання в банківську справу третіх осіб;

- участь у міжнародних фінансових операціях та встановлення зовнішньоекономічних зв'язків [15, с. 120].

У ринковій економіці функціонує велика кількість банків, які можна класифікувати за різними ознаками.

За формою власності:

1) державні банки. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про банки і банківську діяльність» державний банк – це банк, сто відсотків статутного капіталу якого належить державі [16].

2) приватні банки – це фінансові установи, що знаходяться у приватній власності та керуються приватними особами або акціонерами.

За організаційно-правовою формою згідно із ст. 336 Господарського кодексу України [17] та ст. 6 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [16] банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства або кооперативного банку.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерне товариство – це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [18].

Відповідно до ст. 338 Господарського кодексу України кооперативний банк – це банк, створений суб'єктами господарювання, а також іншими особами за принципом територіальності на засадах добровільного членства та об'єднання пайових внесків для спільної грошово-кредитної діяльності [17].

За масштабами операцій:

1) роздрібні, які акумулюють кошти численних клієнтів, невеликі за обсягом. При цьому потрібна розвинута інфраструктура;

2) оптові обслуговують незначну кількість великих клієнтів, а необхідні ресурси залучають на фінансовому ринку.

За територіальним охопленням: 1) міжнародні; 2) регіональні; 3) локальні.

За наявністю мережі філій: 1) банки з великою мережею філій; 2) банки з малою мережею філій; 3) безфілійні [6, с. 20-21].

За фінансовим станом: 1) стійкі (стабільні); 2) проблемні; 3) кризові; 4) банкрути [11, с. 18].

За видами виконуваних операцій:

1) універсальні – банки, які виконують широке коло операцій та охоплюють багато секторів грошового ринку;

2) спеціалізовані – банки, які зосереджені на наданні певного типу банківських послуг або обслуговуванні конкретного сегмента ринку та понад 50% їх активів є активами одного типу.

Універсальні банки (залежно від діапазону операцій) виконують широкий спектр операцій та надають різноманітні послуги своїм клієнтам; спеціалізовані банки у своїй діяльності орієнтуються на:

а) обслуговування певної категорії клієнтів – банки з клієнтською спеціалізацією;

б) обслуговування юридичних та фізичних осіб у межах певної галузі – банки з галузевою спеціалізацією;

в) надання невеликого кола послуг для більшості своїх клієнтів – банки із функціональною спеціалізацією.

Функціональна спеціалізація принципово впливає на характер діяльності банку, визначає особливості формування активів і пасивів, а також специфіку роботи з клієнтами. В Україні за функціональною спеціалізацією виділяють ощадні, іпотечні, клірингові, інвестиційні банки [6, с. 21].

Ощадні банки – це фінансові установи, основною діяльністю яких є приймання ощадних вкладів від фізичних осіб та підприємств і надання їм різноманітних послуг збереження та примноження коштів.

Іпотечні банки – це фінансові установи, які здійснюють надання довгострокових кредитів під заставу нерухомості [6, с. 21].

Клірингові банки – це фінансові установи, які спеціалізуються на здійсненні розрахунків між різними банками за допомогою взаємозаліку взаємних вимог і зобов'язань.

Інвестиційні банки – це фінансові установи, що спеціалізуються на наданні послуг, пов'язаних з капіталовкладеннями, залученням капіталу та управлінням інвестиціями [12, с. 111].

1.3. Державне регулювання банківської системи України

Банківська система є важливою складовою фінансового сектору суспільства і відіграє дуже важливу роль не лише через здійснення банківських операцій, а й через виконання важливих суспільних функцій, покладених на неї державою. Саме через банки держава збирає податки, здійснює валютний та податковий контроль, слідкує за дотриманням касової дисципліни суб'єктами господарювання та протидіє відмиванню коштів, здобутих злочинним шляхом. Виконання цих функцій пов'язане з публічними правовідносинами, в яких банки виконують або сприяють виконанню публічних функцій, а держава забезпечує правову підтримку цієї діяльності [21, с. 60].

Банківське регулювання – одна з функцій НБУ, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства [10, с. 86].

Державне регулювання діяльності банків здійснюється НБУ у таких формах:

1) адміністративне регулювання:

- реєстрація банків і ліцензування їхньої діяльності;
- встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків;
- застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;
- нагляд за діяльністю банків;
- надання рекомендацій щодо діяльності банків.

2) індикативне регулювання:

- встановлення обов'язкових економічних нормативів;
- визначення норм обов'язкових резервів для банків;
- встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій;
- визначення відсоткової політики;
- рефінансування банків;
- встановлення кореспондентських відносин;

- управління золотовалютними резервами, зокрема, й валютними інтервенціями;

- операції з цінними паперами на відкритому ринку;

- регулювання імпорту й експорту капіталу.

Основу державного регулювання складає система банківського нагляду. Банківський нагляд – це моніторинг процесів, які відбуваються в банківській сфері на різних стадіях функціонування банків, а саме під час створення нових банків та установ, діяльності банків, реорганізації та ліквідації банків [22, с. 126].

Згідно Закону України «Про Національний банк України», функцію банківського нагляду покладено на НБУ. Головна мета банківського регулювання і нагляду – безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів.

Основні завдання банківського регулювання та нагляду:

- забезпечення стабільності та надійності банківської системи з метою сприяння економічному піднесенню;

- захист вкладників і кредиторів банку, що передбачає захист клієнтів від неправомірної діяльності банківських установ і забезпечення професійного поведіння з клієнтами та кредиторами банку;

- створення конкурентного середовища у банківському секторі, завдяки якому знижуються відсоткові ставки за кредитами, підвищуються відсоткові ставки за депозитами, розширюється спектр банківських послуг, запроваджуються нові банківські технології;

- забезпечення відкритості політики та діяльності банківського сектору в цілому і в кожному банку зокрема;

- підтримання необхідного рівня стандартизації та професіоналізму в банківській системі, забезпечення ефективної діяльності банків і запровадження технологічних нововведень для споживачів банківських послуг [22, с. 127].

Нормативно-правове регулювання банківської системи – це сукупність законодавчих та нормативних актів, які визначають правила, вимоги і стандарти для функціонування банківської системи. Метою регулювання є забезпечення

банківської стабільності, захист інтересів вкладників, запобігання ризикам та підтримка ефективного функціонування фінансової системи.

Ключовим гравцем в системі регулювання банківської діяльності є НБУ. Основним документом, що регулює діяльність НБУ, є Закон України «Про Національний банк України». Крім цього, існують додаткові закони і постанови, що стосуються банківської сфери та фінансового регулювання в Україні (додаток Б, додаток В). Нормативно-правові акти підтримують ефективне функціонування банківської системи України, забезпечуючи її стабільність, безпеку та відповідність міжнародним стандартам.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СУЧАСНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз діяльності банківської системи України в 2021-2024 рр

Незважаючи на воєнні дії та виклики, спричинені російською агресією, банківська система України демонструє здатність адаптуватися до нових умов. Вона продовжує виконувати ключові функції фінансового посередника, підтримуючи економічну активність і забезпечуючи стабільність національної фінансової системи.

Проаналізуємо динаміку кількості банків в Україні за 2013-2023 рр. (рис. 2.1).

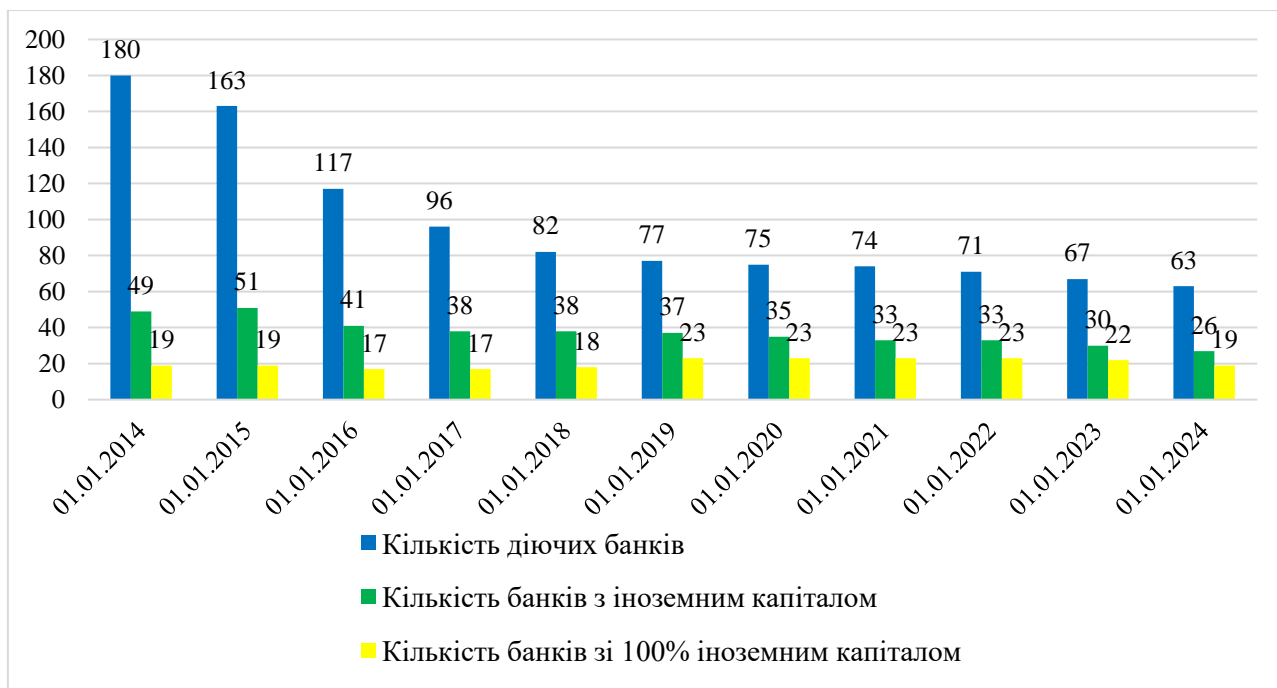

Рис. 2.1 Динаміка кількості комерційних банків України за 2013-2023 рр.

Примітка: складено на основі [25; 26]

З рисунку 2.1 видно, що загалом протягом 2013-2023 рр. кількість діючих банків знизилася зі 180 до 63 або на 65%. З 2014 р. українська банківська система

зазнала значних змін через несприятливий політичний та економічний клімат, початок російської агресії на сході України та девальвацію національної валюти. Ці фактори негативно вплинули на платоспроможність компаній та населення.

Діяльність всього банківського сектора України протягом 2014-2017 рр. була збитковою через неплатоспроможність більшості позичальників. Ще однією причиною такого скорочення була реформа, запропонована НБУ. Ця реформа призвела до ліквідації значної кількості банків через їхню неплатоспроможність, участь у діяльності, яка пов'язана з відмиванням грошей або непрозору структуру власності [27, с. 26].

Окрім скорочення кількості банків, розпочався також процес скорочення кількості відділень наявних банків (рис. 2.2).

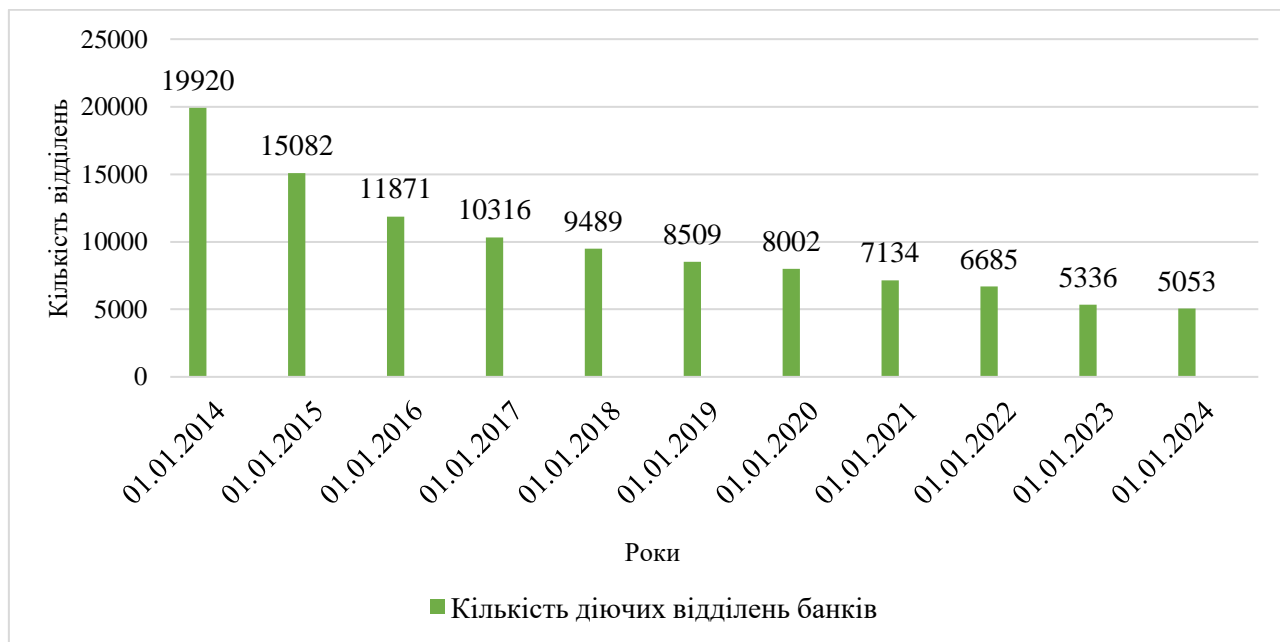

Рис. 2.2 Динаміка кількості діючих відділень комерційних банків України за 2013-2023 рр.

Примітка: складено на основі [28]

З рисунку 2.2 видно, що протягом останніх десяти років кількість відділень банків скоротилася на 74,63% з 19 920 у 2013 р. до 5 053 у 2023 р. Основними причинами закриття відділень є: перехід до цифрових технологій, зменшення витрат банками, розвиток дистанційних форм обслуговування клієнтів. Повномасштабна війна також змусила банки скорочувати мережу відділень. Це

пов'язано з необхідністю зменшення витрат на тлі скорочення доходів й зменшення попиту на банківські послуги в деяких регіонах через масовий виїзд населення та падіння бізнес-активності [30, с. 90].

Відповідно до рейтингу стійкості банків за підсумками 2 кварталу 2024 року в десятку найбільш стійких банків увійшли: Укрсиббанк, Креді Агріколь Банк, Райффайзен Банк, Кредобанк, ОТП Банк, Приватбанк, ПУМБ, Прокредит Банк, Ощадбанк, Універсал Банк.

Основними критеріями оцінки банку є:

1) стресостійкість – здатність банку протистояти внутрішнім і зовнішнім ризикам;

2) лояльність вкладників – прихильність клієнтів банку до його депозитних продуктів та успішність діяльності банку на роздрібному сегменті депозитного ринку;

3) оцінка аналітиків – коригування отриманих балів експертами [29].

З наведених даних можна зробити висновок, що українці більше довіряють іноземним банкам, бо вважають їх більш стабільними і надійними.

На рисунку 2.3 наведені показники діяльності банківської системи України за 2019-2023 рр.

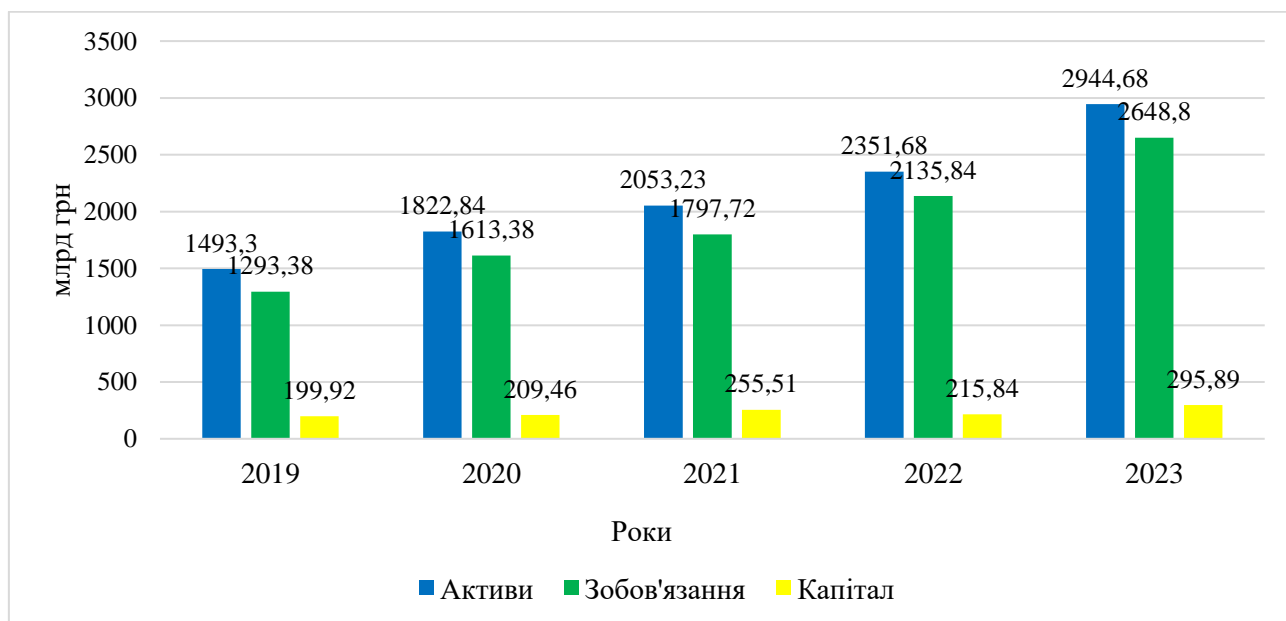

Рис. 2.3 Динаміка активів, зобов'язань і капіталу банків за 2019-2023 рр.

Примітка: складено на основі [28]

З рисунку бачимо, що протягом зазначеного періоду активи, зобов'язання та капітал банків зростали. Це є позитивною тенденцією для банківської системи України. Зростання активів відбулось завдяки збільшенню обсягів вкладень в цінні папери та довгострокові інвестиції. Збільшення зобов'язань банків відбулось, в основному, через зростання коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб, що свідчить про зростання довіри до банківської системи. Зростання капіталу банків свідчить про збільшення фінансової стійкості банківської системи.

Розглянемо структуру та динаміку активів (табл. 2.1) та пасивів (табл. 2.2) банківської системи України.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура активів банківської системи України за 2021-2023 рр.

Показник	2021		2022		2023		Відхилення, млрд грн		Темп приросту, %	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	2021- 2022	2022- 2023	2021- 2022	2022- 2023
Готівкові кошти і банківські метали	75,76	3,69	74,91	3,19	79,34	2,69	-0,85	4,43	-1,12	5,91
Кошти в НБУ	34,97	1,70	82,49	3,51	213,49	7,25	47,52	131,00	135,89	158,81
Кошти в інших банках	172,87	8,42	315,09	13,40	348,17	11,82	142,22	33,08	82,27	10,50
Депозити в інших банках та кредити, надані іншим банкам	60,10	2,93	51,01	2,17	57,44	1,95	-9,09	6,43	-15,12	12,61
Кредити надані клієнтам	1 065,35	51,89	1 036,21	44,06	1 024,69	34,80	-29,14	-11,52	-2,74	-1,11
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	829,89	40,42	1 022,66	43,49	1 466,47	49,80	192,77	443,81	23,23	43,40
Активи всього	2 053,23	100,00	2 351,68	100,00	2 944,68	100,00	298,45	593,00	14,54	25,22

Примітка: розроблено на основі [28]

З таблиці 2.1. видно, що найбільшу частку серед активів у банківській системі у 2023 р. займають вкладення у цінні папери та довгострокові інвестиції (49,80%) та кредити надані клієнтам (34,80%). Найменшу питому вагу серед

активів займають депозити в інших банках та кредити, надані іншим банкам (1,95%), а також готівкові кошти і банківські метали (2,69%).

Загалом обсяг кредитів, наданих клієнтам, зменшився з 1 065,35 млрд грн у 2021 р. до 1 036,21 млрд грн у 2022 р. і до 1 024,69 млрд грн у 2023 р. Це пов'язано з скороченням кредитної діяльності та зростанням втрат через зростання кредитного ризику внаслідок повномасштабного вторгнення рф. Частка вкладень у цінні папери та довгострокові інвестиції зросла з 829,89 млрд грн у 2021 р. до 1 022,66 млрд грн у 2022 р і до 1 466,47 млрд грн у 2023 р., що свідчить про переорієнтацію банків на менш ризикові активи в умовах нестабільності. В основному банки вкладають кошти в ОВДП і депозитні сертифікати НБУ.

Крім того, протягом звітного періоду значно зросли кошти банків на рахунках у НБУ, а саме у 2022 р. на 135,89% порівняно з 2021 р. та у 2023 р. на 158,81% порівняно з 2022 р. Це відбулось через поетапне підвищення нормативів обов'язкового резервування за коштами клієнтів для боротьби з інфляцією, яка виникла внаслідок повномасштабної війни. Збільшення резервів свідчить про готовність банків до виконання зобов'язань перед клієнтами, навіть в умовах підвищених ризиків.

Загалом зміна структури активів банківської системи України протягом досліджуваного періоду свідчить про зміну пріоритетів у розміщенні фінансових ресурсів. Це пов'язано насамперед з умовами економічної нестабільності внаслідок війни. Банки вкладають кошти в більш ліквідні та надійні активи, такі як депозитні сертифікати НБУ та державні цінні папери. Це свідчить про прагнення забезпечити ліквідність та стабільність банківської системи.

З таблиці 2.2 бачимо, що у 2023 р. найбільшу частку серед пасивів у банківській системі займають зобов'язання (89,95%). Найбільшу частку серед зобов'язань займають кошти суб'єктів господарювання (42,79%) та кошти фізичних осіб з депозитними сертифікатами (36,80%). Найменшу частку серед зобов'язань займають депозити інших банків та кредити, надані іншими банками (0,23%) та кошти небанківських фінансових установ (2,10%).

Таблиця 2.2

Динаміка та структура пасивів банківської системи України за 2021-2023 рр

Показник	2021		2022		2023		Відхилення, млрд грн		Темп приросту, %	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	2021- 2022	2022- 2023	2021- 2022	2022- 2023
Капітал	255,51	12,44	215,84	9,18	295,90	10,05	-39,67	80,06	-15,53	37,09
Зобов'язання	1 797,72	87,56	2 135,84	90,82	2 648,80	89,95	338,12	512,96	18,81	24,02
Депозити інших банків та кредити, надані іншими банками	24,95	1,22	6,46	0,27	6,76	0,23	-18,49	0,30	-74,11	4,64
Кошти суб'єктів господарювання	758,43	36,94	889,53	37,83	1 260,16	42,79	131,10	370,63	17,29	41,67
Кошти фізичних осіб (з депозитними сертифікатами)	726,90	35,40	933,24	39,68	1 083,76	36,80	206,34	150,52	28,39	16,13
Кошти небанківських фінансових установ	41,41	2,02	53,19	2,26	61,74	2,10	11,78	8,55	28,45	16,07
Пасиви всього	2 053,23	100,00	2 351,68	100,00	2 944,68	100,00	298,45	593,00	14,54	25,22

Примітка: складено на основі [28]

Загальна сума зобов'язань зросла на 18,81% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 24,02% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Зростання зобов'язань свідчить про збільшення залучення коштів для фінансування банківської діяльності.

Частка депозитів інших банків та кредитів, наданих іншими банками протягом аналізованого періоду залишалася низькою: 1,22% у 2021 р., 0,27% у 2022 р., 0,23% у 2023 р. Обсяг цих депозитів і кредитів скоротився з 24,95 млрд грн у 2021 р. до 6,46 млрд грн у 2022 р. і не значно збільшився до 6,76 млрд грн у 2023 р. Це свідчить про зменшення обсягів міжбанківського кредитування.

Кошти суб'єктів господарювання у 2021 р. становили 758,43 млрд грн, у 2022 р. – 889,53 млрд грн, у 2023 р. – 1 260,16 млрд. Тобто у 2022 р. вони зросли на 17,29% порівняно з 2021 р. і у 2023 р. на 41,67% порівняно з 2022 р. Таке значне збільшення коштів суб'єктів господарювання свідчить про адаптацію

бізнесу до умов війни, підвищення довіри до банківської системи з боку підприємств та збільшення підприємницької активності.

Крім того, зріс також і обсяг коштів фізичних осіб з 726,90 млрд грн у 2021 р. до 933,24 млрд грн у 2022 р. і до 1 083,76 млрд грн у 2023 р. Тобто за 2022 р. – на 28,39% та за 2023 р. – на 16,13%. Це свідчить про довіру населення до банківської системи та збільшення обсягів заощаджень.

2022 р. був для банків роком подолання операційних викликів. Сектор успішно пройшов цей період та пристосувався до нових умов роботи. Надалі банкам потрібно зосередитися на відновленні кредитування та підтримці своїх бізнес-моделей в умовах тривалої війни [28].

На рисунку 2.4 наведена динаміка показників рентабельності активів та капіталу протягом 2019-2023 рр.

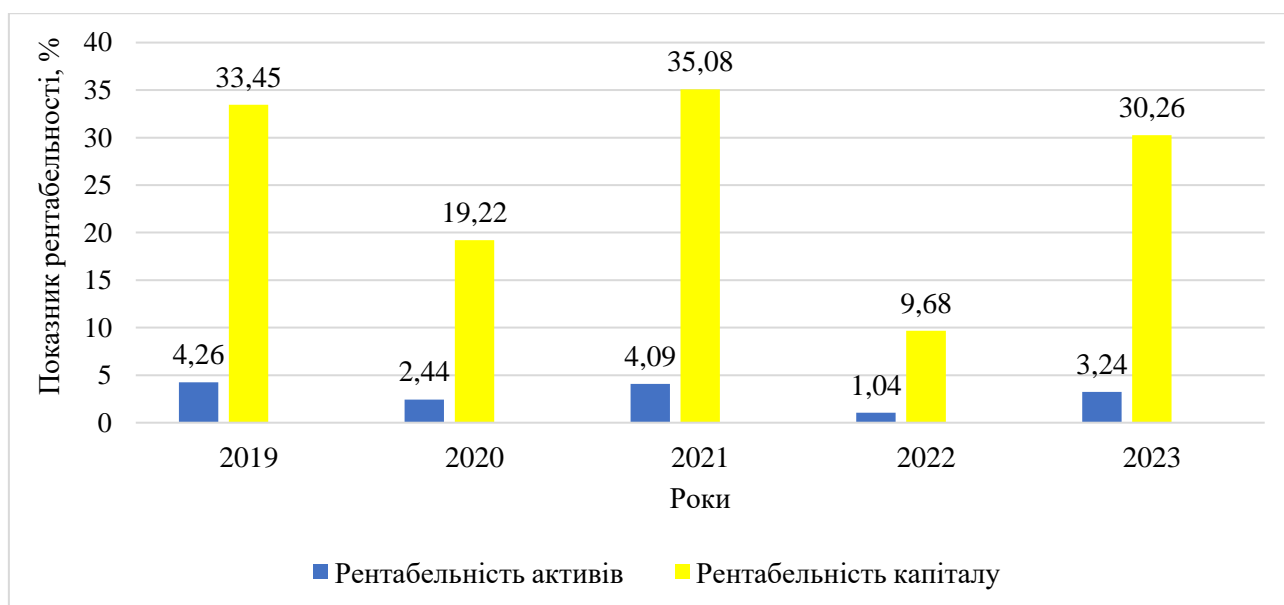

Рис. 2.4 Динаміка показників рентабельності активів і капіталу банків України за 2019-2023 рр.

Примітка: складено на основі [28]

Найвища рентабельність активів спостерігалася у 2019 р. (4,26%), але у 2020 р. вона значно знизилася до 2,44% у зв'язку з загальним зниженням бізнес-активності під час карантину та падінням попиту на кредити й банківські послуги. У 2022 р. рентабельність активів досягла найнижчого рівня – 1,04%. Головним чинником зниження стало суттєве зростання відрахувань у резерви

під понесені та очікувані збитки внаслідок війни. Однак вже у 2023 р. спостерігається невелике відновлення до 3,24%.

Рентабельність капіталу за період 2019-2023 рр демонструє помітні коливання. Найвищий показник був у 2021 р. (35,08%). Високий рівень рентабельності капіталу у 2021 р. свідчить про ефективне використання банками власного капіталу та підвищення прибутковості протягом 2021 р. У 2022 р. рентабельність капіталу значно знижується до 9,68%, що є наслідком економічних труднощів спричинених повномасштабним вторгненням росії в Україну. У 2023 р. показник рентабельності капіталу частково відновлюється до 30,26%, що може бути ознакою стабілізації фінансової ситуації у банківській системі.

Проаналізуємо також структуру і динаміку доходів і витрат (табл. 2.3) банківської системи України за 2021-2023 рр. З таблиці 2.3. видно, що найбільші частки серед доходів банків займають процентні та комісійні доходи. Серед витрат найбільшу питому вагу становлять адміністративні витрати, процентні витрати та комісійні витрати.

За 2021 р. банківський сектор отримав один з найвищих прибутків – 77,5 млрд грн. Головними чинниками прибутковості банківського сектору у 2021 р. стали зростання операційної ефективності та істотне скорочення відрахувань до резервів. Відбувся річний приріст чистого процентного та комісійного доходів. Цьому сприяло збільшення процентних доходів від кредитування, яке суттєво пожвавилось після кризи. Подальше зростання обсягу безготівкових операцій забезпечило збільшення комісійних доходів банків.

Вже у 2022 р. через значне збільшення відрахувань до резервів, спричинене війною, чистий прибуток зменшився на 55,46 млрд грн або на 71,67%. Проте, незважаючи на труднощі, банківський сектор у 2022 р. все ж залишився прибутковим.

У 2022 р. порівняно з 2021 зросли процентні доходи на 28,62% з 168,75 млрд грн до 217,05 млрд грн. Це відбулось завдяки збільшенню доходів від вкладень у депозитні сертифікати НБУ [28].

Таблиця 2.3

Динаміка та структура доходів банківської системи України за 2021-2023 рр

Показник	2021		2022		2023		Відхилення, млрд грн		Темп приросту, %	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	2021- 2022	2022- 2023	2021- 2022	2022- 2023
Доходи всього	273,86	100,00	357,55	100,00	446,36	100,00	83,69	88,81	30,56	24,84
Процентні доходи	168,75	61,62	217,05	60,70	304,44	68,21	48,3	87,39	28,62	40,26
Комісійні доходи	93,16	34,02	85,62	23,95	97,06	21,74	-7,54	11,44	-8,09	13,36
Результат від переоцінки та операцій купівлі- продажу	-0,08	-0,03	43,48	12,16	30,26	6,78	43,56	-13,22	12,19	-30,40
Інші операційні доходи	7,49	2,73	8,13	2,27	9,96	2,23	0,64	1,83	8,54	22,51
Інші доходи	3,18	1,16	2,41	0,67	2,59	0,58	-0,77	0,18	-24,21	7,47
Повернення списаних активів	1,37	0,50	0,85	0,24	2,06	0,46	-0,52	1,21	-37,96	142,35
Витрати всього	196,49	100,00	335,63	100,00	363,53	100,00	139,14	27,90	70,81	8,31
Процентні витрати	51,10	26,01	65,36	19,47	103,04	28,34	14,26	37,68	27,91	57,65
Комісійні витрати	35,19	17,91	35,45	10,56	47,08	12,95	0,26	11,63	0,74	32,81
Інші операційні витрати	18,24	9,28	17,88	5,33	18,47	5,08	-0,36	0,59	-1,97	3,30
Адміністративні витрати	78,29	39,84	82,43	24,56	92,33	25,40	4,14	9,90	5,29	12,01
Інші витрати	3,86	1,96	5,95	1,77	8,61	2,37	2,09	2,66	54,15	44,71
Відрахування в резерви	3,45	1,76	121,20	36,11	17,81	4,90	117,75	-103,39	3413,04	-85,31
Податок на прибуток	6,36	3,24	7,36	2,19	76,19	20,96	1,00	68,83	15,72	935,19
Чистий прибуток	77,38	-	21,92	-	82,84	-	-55,46	60,92	-71,67	277,92

Примітка: складено на основі [28]

Обстріли енергетичної інфраструктури позначилися на динаміці чистого комісійного доходу. Через зниження частини тарифів та зменшення обсягів платежів база для банківських комісій значно знизилась. Тож чистий комісійний дохід у 2022 р. знизився на 7,54% порівняно з 2021 р. Проте в цілому банківська система у 2022 р. зберегла додатний чистий процентний та комісійний доходи. Крім того, у 2022 р. відбулось зростання доходу від операцій з купівлі-продажу валюти, що суттєво підтримало нарощення операційного доходу. Водночас

банки скоротили операційні витрати. Зростання доходів та економія витрат дали змогу банківській системі зберегти операційну прибутковість у 2022 р. [28].

У 2023 р. чистий прибуток банківського сектору значно збільшився порівняно з 2022 р. Передусім це відбулось через значне зростання процентного доходу (на 40,26% порівняно з 2022 р.) від вкладання банками коштів в депозитні сертифікати НБУ та ОВДП, а також значне зменшення відрахувань у резерви (на 85,31% порівняно з 2022 р.).

Проте у 2023 р. також зросли і процентні витрати, а саме на 37,68 млрд грн або на 57,65% порівняно з 2022 р. Це відбулось внаслідок підвищення ставок за депозитами. Комісійний дохід збільшився на 11,44 млрд грн або на 13,36%, завдяки збільшенню обсягу операцій з платіжними картками.

Результат від переоцінки та операцій купівлі-продажу після зростання у 2022 р. зменшився у 2023 р. на 30,40%, що є наслідком ринкової нестабільності.

В умовах усе ще високих процентних ставок, значної операційної ефективності та помірною резервування сектор отримав 82,84 млрд грн чистого прибутку за 2023 р. Цей результат вже ураховує підвищення ставки податку на прибуток до 50% у 2023 р. Отримані прибутки повинні допомогти сектору відновити капітал та надалі брати активну участь у фінансуванні економічного відновлення України.

2.2. Оцінка банківського регулювання і нагляду за діяльністю комерційних банків

У сучасних умовах господарювання фінансовий стан є ключовою характеристикою підприємницької діяльності, у тому числі у банківській сфері. Достовірний й своєчасний аналіз фінансового стану банків є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень з боку їх власників, інвесторів, партнерів, працівників податкової служби та інших учасників економічних відносин, спрямованих на зниження витрат, зростання прибутку та ринкової

вартості бізнесу в цілому. Регулярне проведення банками аналізу своєї діяльності дає змогу ефективно управляти активними та пасивними операціями для максимізації прибутку і забезпечення стабільного фінансового стану [31, с. 219].

Фінансовий стан банківської системи визначається забезпеченістю грошовими ресурсами, необхідними для її діяльності [32].

Завдання аналізу фінансового стану банківської системи:

- визначення джерел, якості і стійкості банківських доходів;
- узагальнення результатів аналізу і підготовка рекомендацій для прийняття управлінських рішень, спрямованих на покращення діяльності банків;
- дотримання всіх вимог щодо ліквідності;
- підтримання стану адекватності і достатності капіталу;
- порівняння діяльності банків [33].

Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні розроблена відповідно до вимог Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [34].

НБУ здійснює регулювання діяльності банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення операцій, що проводяться цими банками. Відповідно до вимог Законів України «Про Національний банк України» та «Про банки і банківську діяльність», Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні та Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні банки зобов'язані дотримуватись економічних нормативів, які встановлюються з метою забезпечення стабільної діяльності банків і своєчасного виконання ними зобов'язань перед їх вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

Економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвізного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому [35, с. 94]. Цей інструмент НБУ служить

для комплексної оцінки фінансового стану банку, що є корисним не тільки для регулюючих органів, але й для зацікавлених сторін та потенційних клієнтів. Економічні нормативи виконують функцію попередження або виявлення кризових явищ у банку, даючи змогу керівництву банку і регуляторам вчасно ухвалювати необхідні управлінські рішення. Вони допомагають НБУ підтримувати стабільність банківської системи та забезпечують своєчасне реагування на ризики, пов'язані з неправильним розподілом ресурсів і капіталу. [36, с. 120].

НБУ встановлює наступні економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками:

1) нормативи капіталу:

- мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1);
- достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) (з серпня 2024 р. не розраховується);
- достатності основного капіталу (Н3) (з серпня 2024 р. не розраховується);
- достатності регулятивного капіталу (НРК) (розраховується з серпня 2024 р.);
- достатності капіталу 1 рівня (НК1) (розраховується з серпня 2024 р.);
- достатності основного капіталу 1 рівня (НОК1) (розраховується з серпня 2024 р.);

2) нормативи ліквідності:

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами ($LCR_{\text{ВВ}}$) та в іноземній валюті ($LCR_{\text{ІВ}}$);
- коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR);

3) нормативи кредитного ризику:

- максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7);
- великих кредитних ризиків (Н8);
- максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9);

4) нормативи інвестування:

- інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11);
- загальної суми інвестування (Н12) [28].

В таблиці 2.4 наведені значення економічних нормативів в цілому по банківській системі України за 2019-2023 рр.

Таблиця 2.4

Економічні нормативи по банківській системі в 2019-2023 рр.

Назва нормативу	Значення нормативу станом на				
	2019	2020	2021	2022	2023
Н1, млрд грн	150,31	182,28	211,74	211,09	258,34
Н2 (Не менше 10%)	19,66%	21,98%	18,01%	19,68%	21,07%
Н3 (Не менше 7%)	13,50%	15,67%	11,99%	13,12%	12,24%
Н7 (Не більше 25% *)	17,61%	19,14%	18,60%	17,80%	15,53%
Н8 (Не більше 800%)	105,00%	87,39%	72,35%	86,33%	63,13%
Н9 (Не більше 25%)	7,02%	4,10%	3,71%	2,81%	1,08%
Н11 (Не більше 15%)	0,0002%	0,0002%	0,0005%	0,0000%	0,0000%
Н12 (Не більше 60%)	0,13%	0,10%	0,17%	0,02%	0,01%

*Для системно важливих банків значення нормативу Н7 встановлено на рівні не більше 20%.

Примітка: складено на основі [28]

Рівень регулятивного капіталу (Н1) має тенденцію до збільшення протягом останніх п'яти років. Така тенденція є позитивною, адже збільшення регулятивного капіталу підвищує здатність банків витримувати шоки.

Норматив Н2 мав найвище значення у 2020 р. – 21,98%. У 2021 р. був спад у розмірі 3,97%, проте вже у 2023 р. він зріс до 21,07%. Протягом зазначених років даний норматив був в межах норми. Загалом, норматив Н2 відображає здатність банку в повному обсязі відповідати за своїми зобов'язаннями. Чим вищий показник адекватності регулятивного капіталу, тим більшу частку ризику беруть на себе власники банку, зменшуючи тим самим ризики для кредиторів та вкладників.

Виходячи з наведених даних про норматив Н3 у 2019–2023 рр., можна зробити висновок, що банківська система України дотримується вимог НБУ щодо достатності основного капіталу, підтримуючи показник на рівні, вищому за 7%, що свідчить про достатню капіталізацію банків та наявність певного запасу міцності для покриття ризиків. Найвище значення показника було у 2020

р. – 15,67%, що означає що власники банків були готові нести максимальну частку ризику. У 2021 р. відбулося зниження до 11,99%, ймовірно, унаслідок збільшення ризикованості операцій чи зростання кредитного навантаження. У 2022–2023 рр. норматив Н3 частково відновився, досягнувши 13,12% і 12,24% відповідно, однак залишився нижчим за рівень 2020 р.

НБУ, продовжуючи імплементацію норм законодавства Європейського Союзу, і відповідно до норм Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи» оновив мінімальні вимоги до нормативів достатності капіталу банків за новою (трирівневою) структурою. З 5 серпня 2024 року банки мають дотримуватися нормативів: достатності регулятивного капіталу (НРК) – 8,5%; достатності капіталу 1 рівня (НК1) – 7,5%; достатності основного капіталу 1 рівня (НОК1) – на рівні 5,625%. Станом на 01.11.2024 НРК становить 17,52%, НК1 – 17,09%, НОК1 – 17,08%. Отже, в цілому українські банки дотримуються вимог НБУ щодо формування регулятивного капіталу.

Нормативи кредитного ризику, які характеризують ступінь концентрації активних операцій банківської системи, також стабільно виконуються. Це свідчить про виважену політику українських банків щодо управління кредитним ризиком і низьку залежність від великих позичальників. Протягом 2019-2023 рр. показник Н7 поступово знижується, що пов'язано з поступовим збільшенням регулятивного капіталу в банківській системі. Значення показника Н8 протягом досліджуваного періоду також знижувалося, що свідчить про поступове зменшення великих кредитних ризиків у банківській системі. Загалом суттєве зменшення всіх показників кредитних ризиків є позитивним фактором оздоровлення банківської системи.

Нормативи інвестування у 2023 р. становили 0,00% та 0,01%. Це означає, що пряма участь українських банків у статутному капіталі будь-якої юридичної особи становить 0,00% статутного капіталу і всі інвестиції банків становлять 0,01% розміру статутного капіталу банків.

Варто зазначити, що значення нормативів цієї групи суттєво віддалені від порогових рівнів. З огляду на слабкий розвиток фондового ринку України, аналіз їхньої динаміки є недоцільним, а їхні показники не в повній мірі відображають реальний стан банківської системи [37, с. 56].

Економічні нормативи НБУ виступають сигналами раннього попередження про можливий кризовий стан банку. Тому своєчасний контроль за їх дотриманням сприятимуть стабільному розвитку банківської системи, підтримуючи належний рівень капіталізації банків і вдосконалюючи систему управління ризиками. В цілому, дотримання економічних нормативів у банківській системі України виконується.

2.3. Цифрові технології в українському банківському секторі

Сучасний ринок фінансових послуг, включно з банківським сектором, суттєво змінюється під впливом швидкого розвитку нових технологій та інновацій. Новітні технології відкривають для банків можливості розширення клієнтської бази та зниження витрат, одночасно забезпечуючи клієнтів зручнішим доступом до своїх продуктів і послуг. Таким чином, банківські інновації стають ключовим фактором ефективного функціонування банків і їхньої конкурентоспроможності. Загалом, інновації виступають своєрідним «двигуном» розвитку всього банківського сектору, визначаючи стратегічні напрямки діяльності банківських установ. У таких умовах для банківських інституцій, які прагнуть успішно працювати в майбутньому та посідати провідні позиції серед конкурентів, є необхідною адаптація їхньої діяльності до вимог сучасної цифрової ери.

Інновації в банківському секторі – це результат інноваційної діяльності банку, який на практиці знаходить своє відображення у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги. Це може бути розробка банківського продукту або послуги з більш цікавими та різноманітними

функціями порівняно з попередніми версіями, або створення абсолютно нового продукту, який задовольняє раніше незадоволені потреби та привертає увагу нових потенційних клієнтів. Банківська інновація проявляється через її впровадження на фінансовому ринку, а попит на інноваційні банківські продукти або послуги позитивно впливає на імідж банку, розвиток банківської системи та економіки загалом [38, с. 70].

Банки змінюють підхід до надання своїх послуг та взаємодії з клієнтами, сприяючи автоматизації процесів, покращуючи якість послуг та забезпечуючи більш ефективне управління фінансовими операціями [39, с. 33].

Ключовими цифровими технологіями у банківській справі є:

1. Бізнес-аналітика (Business Intelligence) – сукупність методів і технологій, спрямованих на збір, аналіз і обробку даних з метою поліпшення ефективності прийняття бізнес-рішень. Ці технології використовують для аналізу великих обсягів інформації, що стосується клієнтів і їхньої поведінки на ринку фінансових послуг, продуктивності персоналу, роботи відділень фінансових установ тощо [40, с. 117].

2. Блокчейн (Blockchain) – це сучасний механізм бази даних, який дозволяє організувати відкритий обмін інформацією в бізнес-мережі. Ця структура забезпечує хронологічну послідовність даних, адже видалення або зміна будь-якого блоку неможлива без узгодження з усіма учасниками мережі. Таким чином, блокчейн можна використовувати для створення реєстру, що відстежує замовлення, платежі та інші транзакції [41]. Блокчейн суттєво знижує ймовірність шахрайства та витоку конфіденційних даних, завдяки чому забезпечується високий рівень довіри між учасниками мережі [40, с. 117].

3. Хмарні технології (Cloud Technology) – це технології зберігання і роботи з даними онлайн в хмарі. Вони дозволяють користувачам отримувати доступ до обчислювальних потужностей, зберігання даних та програмного забезпечення без потреби у придбанні та обслуговуванні власної інфраструктури. Хмарні технології функціонують на віддалених серверах, розміщених у центрах обробки даних. Коли користувач звертається до хмарного сервісу, запит надсилається на

відповідний сервер, який виконує запит і повертає результат. Однією з головних переваг хмарних технологій є відсутність необхідності купувати, налаштовувати та підтримувати фізичне серверне обладнання, оскільки цим займається провайдер хмарних послуг [42].

4. Інтернет-банкінг – це програмне забезпечення, що надає клієнтам банку можливість віддалено здійснювати фінансові операції через Інтернет, забезпечуючи цілодобовий доступ до їхніх рахунків. Користувачі, за допомогою мобільного застосунку банку, можуть переглядати баланс, здійснювати платежі, управляти своїми коштами та отримувати електронні виписки прямо на свої комп'ютери або мобільні пристрої [39, с. 33]. Банківські застосунки зазвичай здійснюють різноманітні методи ідентифікації клієнта, наприклад, введення пароля, одноразовий код або біометричні дані. Усі дані, що передаються через мобільні банківські застосунки, як правило, шифруються, щоб запобігти несанкціонованому доступу [43].

5. Безконтактна оплата – це спосіб оплати, при якому не відбувається фізичного контакту між картою або іншим пристроєм (смартфоном, браслетом тощо) і терміналом. Безконтактна оплата здійснюється завдяки NFC-технології. NFC (Near Field Communication) – це технологія обміну даними на відстані до 3-4 см, яка використовує NFC-чипи. Ці чипи можуть передавати зашифровану інформацію банківської картки покупця іншому чипу, наприклад, у платіжному терміналі в магазині або на турнікеті в метро. У безконтактній фізичній картці міститься чип та спеціальна антена по краю картки. Щоб оплатити смартфоном, потрібно додати картку в мобільний застосунок [44].

6. Біометричні методи ідентифікації. Використання біометричних даних клієнта, таких як відбитки пальців, розпізнавання обличчя та голосу, значно ускладнює можливість шахрайств та підробок, знижуючи ризик фінансових махінацій і кібератак. Така ідентифікація забезпечує швидкий і зручний доступ до банківських послуг, підвищуючи відчуття безпеки у клієнтів. Завдяки врахуванню унікальних фізичних характеристик користувачів, покращується захист їх особистих даних та знижується ризик для банку [43].

7. Штучний інтелект. Банки використовують ШІ для обробки та аналізу великих обсягів даних, визначенні тенденцій у поведінці клієнтів та ринкових умовах. Ці технології також застосовуються для аналізу фінансового стану клієнта та оцінки його кредитоспроможності. Вони також допомагають банкам виявляти підозрілі операції та запобігати шахрайству, підвищуючи безпеку фінансових транзакцій. Штучний інтелект застосовується для розробки віртуальних помічників і чат-ботів, які здатні взаємодіяти з клієнтами, надавати інформацію, відповідати на запитання. Це дозволяє банкам зменшити час та витрати на обслуговування клієнтів. Крім того ШІ використовується для прогнозу можливих ризиків і прийняття управлінських рішень, а також для автоматизації завдань, таких як обробка документів, ведення обліку та інших операцій, що сприяє зменшенню помилок та збільшенню ефективності [45].

Лідерами по впровадженню інноваційних технологій в Україні є такі банки як ПриватБанк, Монобанк, Сенс Банк (колишній Альфа-Банк) та ПУМБ (табл. 2.5).

Основними перевагами цифрових технологій в банківській сфері є:

- отримання клієнтами доступу до банківських послуг у будь-який час та з будь-якого пристрою;
- автоматизація банківських процесів, яка дозволяє зменшити час та витрати на обслуговування клієнтів;
- створення нових банківських продуктів і послуг для задоволення потреб клієнтів [47];
- перехід до безготівкових розрахунків;
- зменшення необхідності у фізичних відділеннях і персоналі, що дозволяє банкам скоротити витрати;
- спрощення контролю та аналізу фінансових операцій;
- зменшення ризику шахрайства та підробки інформації;
- можливість аналізувати поведінку клієнтів і пропонувати їм персоналізовані продукти та послуги.

Таблиця 2.5

Банки-лідери по впровадженню інноваційних технологій в Україні

Назва банку	Характеристика
ПриватБанк	ПриватБанк є найбільшим та найвпливовішим банком України у 2024 році. Як державний банк із значною часткою на ринку, він обслуговує мільйони клієнтів по всій країні. Однією з ключових причин його успіху є сучасна платформа електронного банкінгу. Приват24 надає клієнтам можливість здійснювати більшість банківських операцій через мобільний додаток або інтернет, що робить банк лідером у сфері цифрових послуг. У 2024 році ПриватБанк продовжує вдосконалювати свою інфраструктуру, розширюючи перелік послуг і збільшуючи кількість користувачів.
Монобанк	Монобанк – перший український банк без відділень, який працює виключно онлайн, і продовжує впроваджувати інновації у сфері фінансових послуг. У 2024 році Монобанк утримує лідерські позиції серед цифрових банків завдяки зручному додатку, швидкому оформленню кредитів і депозитів, а також програмам лояльності для клієнтів. Монобанк також приваблює користувачів вигідними бонусами, кешбеком і безкоштовним обслуговуванням, що робить його особливо популярним серед молоді та активних користувачів смартфонів.
Сенс Банк (колишній Альфа-Банк)	Сенс Банк, раніше відомий як Альфа-Банк, є одним із найбільших комерційних банків України. У 2024 році банк продовжує зміцнювати свої позиції на ринку завдяки мобільному додатку Sense SuperApp, який надає широкий спектр послуг – від відкриття рахунків до інвестування в цінні папери.
Перший Український Міжнародний Банк (ПУМБ)	ПУМБ є одним із найбільших комерційних банків України, який активно впроваджує сучасні технології для зручності клієнтів. ПУМБ пропонує інноваційні послуги, зокрема мобільний додаток із широким функціоналом, підтримку безконтактних оплат через Google Pay і Apple Pay, а також використання віртуальних карток. Банк активно застосовує Big Data для персоналізації пропозицій. ПУМБ підтримує розвиток малого та середнього бізнесу через цифрові рішення та автоматизацію процесів.

Примітка: складено на основі [46].

В умовах цифрової економіки у фінансовому секторі з'являються нові гравці, які змінюють підходи до роботи традиційних банків. На сьогодні такими гравцями є фінтех-компанії (FinTech) та необанки.

Фінтех-компанії – це високотехнологічні стартапи, що працюють у таких сферах, як P2P кредитування, валютні операції, краудфандинг, криптовалюти та блокчейн. Ці фірми вирізняються швидкістю виходу на ринок, простотою використання, високою якістю послуг та конкурентними цінами. Інновації, що з'являються у сфері фінтех, сприяють глибокій трансформації індустрії

фінансових послуг. Цей сегмент постійно розвивається, впроваджуючи нові продукти та послуги, прокладаючи шлях до нових бізнес-моделей.

В Україні FinTech знаходиться на етапі розвитку. Підтвердженням активного розвитку FinTech-середовища в Україні є співпраця великих банків, таких як ПриватБанк, Ощадбанк, Укргазбанк, Райффайзен Банк, Сенс Банк, Укрсиббанк, ПУМБ, ОТП Банк з фінтех-компаніями [48, с. 9].

На українському ринку фінансових послуг банки співпрацюють з FinTech-компаніями, реалізуючи спільні проекти, зокрема [49, с. 335-336]:

- Visa та Ощадбанк впровадили безконтактну оплату проїзду в громадському транспорті за допомогою банківських карток;

- Visa, ПриватБанк і Kasta запустили біометричну систему FaceID для оплати покупок;

- Visa та Ощадбанк тестують технологію Tap to Phone, яка дозволяє підприємцям використовувати смартфони як платіжні термінали для прийому безконтактних платежів;

- EasyPay – система прийому платежів, що діє в Україні з 2007 року та надає широкий спектр способів готівкових і безготівкових оплат, відповідаючи стандартам безпеки Visa, MasterCard та PCI DSS;

- iPay.ua – всеукраїнський сервіс для прийому онлайн-платежів, який співпрацює з сімома великими українськими банками та 500 компаніями-партнерами;

- LigPay – український платіжний сервіс від ПриватБанку, що підтримує оплату через Visa, MasterCard, Приват24 та готівкою через термінали.

Необанки – це компанії, що надають банківські та платіжні послуги без використання традиційної мережі відділень. Серед їхніх переваг – швидкий вихід на ринок, зручність, висока якість обслуговування, доступна вартість послуг та наявність банківської ліцензії [48, с. 9].

В Україні перший проєкт необанку, який повністю відмовився від фізичних відділень та власних банкоматів, Монобанк, з'явився на ринку в листопаді 2017 року. Цей онлайн-банк був створений на базі ліцензії

комерційного банку Універсал Банк у співпраці з Fintech Vand. Хоча Монобанк надає доступ до банківських послуг через онлайн-платформу, усі операції виконує Універсал Банк, який є його фінансовим партнером і управляє коштами клієнтів. Таким чином, користувачі Монобанк фактично є клієнтами Універсал Банку.

Станом на жовтень 2024 року в Україні функціонує 4 необанки, створені за принципом «банку в банку», а саме: Монобанк, Банк Власний рахунок, Ізібанк, О Банк. (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Характеристика цифрових банків України

Назва банку	Рік заснування	Банківська ліцензія	Банківські продукти	Споживачі
Монобанк	2017	АТ «Універсал Банк»	Онлайн-платежі, перекази, депозити, кредити, збори грошей, кеш-бек, емісія карток в біткоїнах, купівля акцій на американському фондовому ринку (на стадії впровадження)	Фізичні особи, фізичні особи підприємці
О.Банк	2020	АТ «Ідея Банк»	Онлайн-платежі, депозити, кредити, безконтактні р2р перекази, зняття готівки з банкоматів без комісій у перші 4 місяці користування картою	Фізичні особи
Izibank	2020	АТ «Таскомбанк»	Онлайн-платежі, перекази, депозити під високі відсотки, кредити, кешбек 1% на всі категорії платежів, кредитний ліміт до 200 тис. грн. (пільговий період 62 дні)	Фізичні особи
BVR «Банк Власний рахунок»	2021	ПАТ «Банк Восток»	Онлайн-платежі, перекази, депозити, валютні депозити, кредити, зарахування бонусів на платіжну картку при покупці в мережі Fozzy, кредитний ліміт до 100 тис. грн. (пільговий період 62 дні)	Фізичні особи

Примітка: складено на основі [50; 51; 52; 53].

Перевагами необанків перед традиційними банками є:

- швидке обслуговування клієнтів завдяки цифровим технологіям;
- відсутність паперового документообігу;

- необанки пропонують свої послуги через мобільні додатки та інтернет-платформи, тому клієнти можуть отримувати банківські послуги будь-де і в будь-який час, що робить їх більш доступними і зручними;

- застосування нових інструментів, таких як: P2P-кредитування, краудфандингові платформи, фінансові роботи-консультанти, криптовалюта;

- необанки працюють онлайн, що дозволяє знижувати витрати на утримання офісів і персоналу. Це часто робить їхні послуги дешевшими або навіть безкоштовними для клієнтів;

- вищі процентні ставки за депозитами та спрощена процедура отримання кредитних послуг;

- необанки використовують передові технології захисту даних, такі як двофакторна аутентифікація, токенизація, шифрування, що підвищує безпеку коштів і персональних даних клієнтів [54].

Крім переваг, необанки мають також і недоліки:

- у випадку якщо є проблеми з доступом до інтернету або технічні несправності в застосунку, користувачі можуть тимчасово втратити можливість керувати своїми фінансами;

- посилення конкуренції на банківському ринку;

- недовіра населення до діяльності необанків через необізнаність;

- значні витрати на кіберзахист [52, с. 68].

Отже, необанки – це банки майбутнього, які активно інтегруються у наше життя, поступово витісняючи традиційні фінансові установи. Для того, щоб ці цифрові банки стали повноцінною альтернативою класичним, потрібно зміцнити довіру громадян до таких банків, підвищити рівень фінансової та цифрової грамотності населення, забезпечити стабільну роботу технологічної інфраструктури, а також створити чітку нормативно-правову базу для ліцензування та регулювання діяльності необанків.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми функціонування банківського сектору України

В сучасних умовах економічного розвитку України банківська система відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та стимулюванні економічного зростання. Однак, попри значні досягнення, що відбулися після переходу до ринкової економіки, банківська система України стикається з численними викликами та проблемами, які впливають на її ефективність і стійкість.

Політична та економічна нестабільність в Україні, яка відбувалася в 2013-2015 рр., анексія Криму, війна на сході України, та повномасштабне вторгнення росії у 2022 р., справили значний негативний вплив на всі аспекти суспільного життя, особливо вдаривши по фінансово-економічній сфері, включно з банківською системою.

З початком російської агресії банківська система України зазнала серйозних труднощів і змогла пристосуватися до нових складних умов роботи. Банківські установи продовжують свою діяльність, намагаючись виконувати свої функції та дотримуватися нормативно-правових актів НБУ. Однак загалом банківська система зазнала змін, оскільки деякі обставини призвели до перебудови банківської інфраструктури, що впливає на безпеку банківського ринку [55, с. 44].

Під час війни банківська система стикнулася з великою кількістю ризиків (рис. 3.1.) та проблем, які впливають на діяльність банків, зокрема:

1. Кібератаки. Станом на 4 серпня 2022 р. зафіксовано 796 кібератак з боку росії, значна частина яких була спрямована на банківську систему. Пік атак припав на лютий-березень 2022 р., через що, торгові мережі тимчасово

переходили на продаж товарів лише за готівку. Хоча кібератаки тривають, їх ефективність значно знизилася порівняно з початком повномасштабного вторгнення.

2. Нестача трудових ресурсів. Через бойові дії та загрозу ракетних ударів у різних регіонах України спостерігається масове скорочення працівників банків. Багато працівників залишають свої посади через закриття відділень або з власної ініціативи.

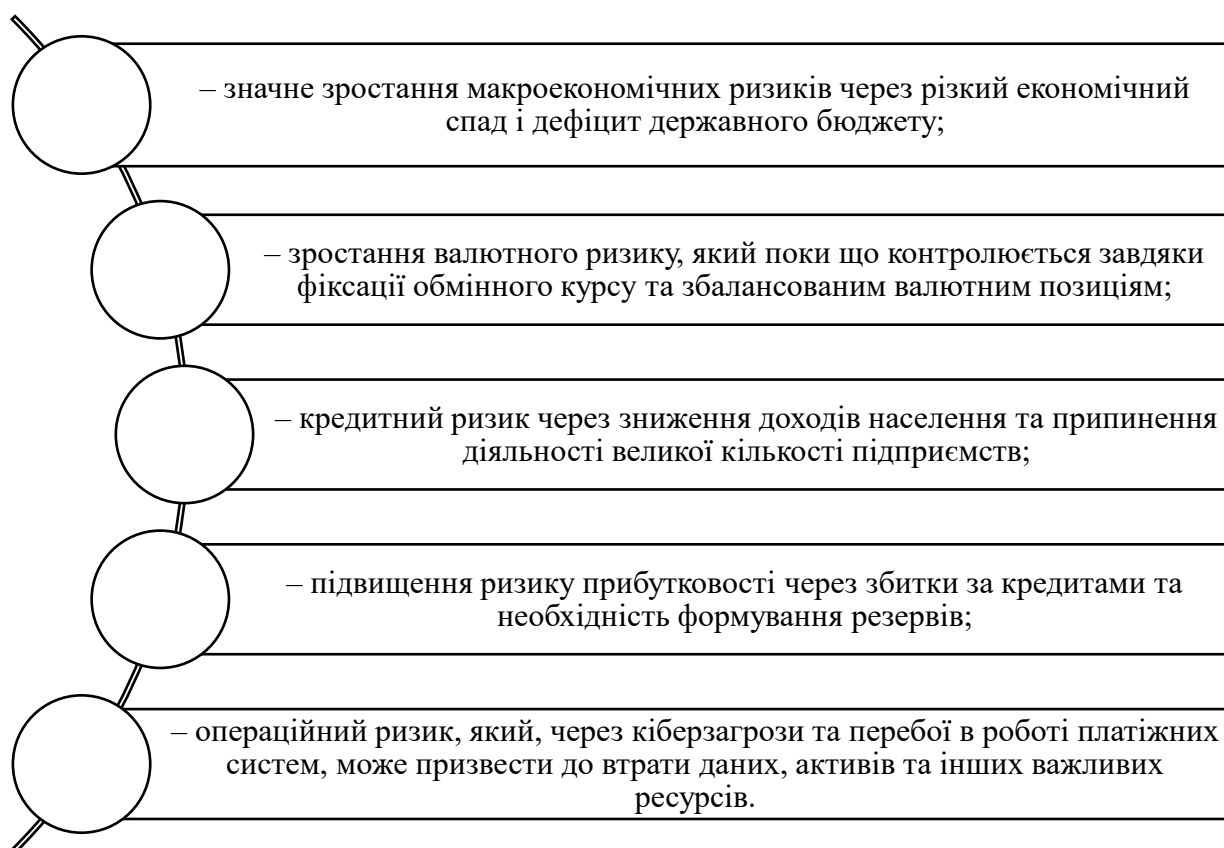

Рис. 3.1 Ризики, які впливають на банківську систему під час війни

Примітка: складено на основі [56, с. 151].

3. Неповорнення кредитів. З початком війни процес кредитування в Україні фактично припинився, і багато кредитів, виданих раніше, залишаються непогашеними. Торгово-промислова палата України оголосила форс-мажорні обставини, які підтверджують неможливість виконання зобов'язань під час воєнного стану.

4. Порушення роботи платіжних систем. Проблема «завислих платежів» була на початку війни, коли підприємства та організації намагалися достроково виплатити зарплати працівникам або переказати матеріальну допомогу. Навіть зараз трапляються випадки затримки переказів коштів на гуманітарні та оборонні потреби. Головною причиною цих затримок є технічні збої та нестача операційних працівників у банківських відділеннях, що знаходяться на окупованих територіях або в зоні воєнних дій [57];

5. Втрата банківської інфраструктури. Окупація східних та південних регіонів України призвела до втрати банківських відділень, банкоматів, серверних центрів та іншої інфраструктури, що суттєво ускладнює надання фінансових послуг у цих регіонах.

6. Зниження платоспроможності населення та підприємств. Через повномасштабні воєнні дії багато людей залишилися без роботи, а частина підприємств була змушена скоротити або повністю зупинити свою діяльність. Це спричинило суттєве падіння доходів громадян, яке призвело до зменшення обсягів депозитів та зростання кількості проблемних кредитів.

7. Відтік капіталу. Невизначеність та нестабільність змушує інвесторів виводити капітал з України, що створює дефіцит фінансових ресурсів і обмежує можливості банків кредитувати економіку.

8. Зростання витрат на безпеку. Банки змушені витратити значні ресурси на захист даних клієнтів і протидію кібератакам, що суттєво підвищує операційні витрати.

Крім зазначених проблем, українська банківська має інші проблеми, які не пов'язані з війною:

- часті зміни законодавства, яке регулює банківську діяльність;
- високий рівень тіньової економіки в Україні;
- високий кредитний ризик;
- низька капіталізація українських банків;
- висока частка проблемних кредитів;
- низький рівень фінансової грамотності населення;

- низький рівень довіри до банківської системи з боку громадян;
- необізнаність населення про різноманіття банківських продуктів.
- зростання частки державних банків та їх кількості [27, с. 26].

На початку грудня 2023 р. президент Володимир Зеленський підписав закон №3474-ІХ щодо особливостей оподаткування банків. Документ вносить зміни у Податковий кодекс. Закон передбачає додаткове тимчасове оподаткування банків. Ставка податку на надприбуток банків у 2023 р. становила 50%. Починаючи з 2024 р. базова ставка податку на прибуток становила 25% [58]. Проте, 17 вересня 2024 р. Верховна Рада підтримала у першому читанні запровадження податку на надприбутки банків у 50%. Загалом, експерти стверджують, що для забезпечення можливості кредитування економіки, інвестування в державні облігації та подолання викликів, пов'язаних із війною, банкам важливо підтримувати достатній рівень капіталу. Тому повторне підвищення податку незначно вплине на бюджетні надходження, але водночас може створити значні ризики для стабільності банківського сектору [59].

У 2023 р. НБУ провів оцінку стійкості найбільших банків України після річної перерви, спричиненої повномасштабним вторгненням. Згідно з нею, у 15 банків на момент оцінки не було проблем із достатністю капіталу, а ще два банки – державні Сенс Банк і Укргазбанк – до початку грудня змогли довести його до рівня, необхідного для дотримання нормативів адекватності капіталу. Розрахований еквівалент потреби в капіталі кількох банків (Укресімбанку, Правекс Банку і МТБ Банку) у грудні 2023 р. становив близько 10 млрд грн. Ця сума потрібна для досягнення цільових рівнів достатності капіталу, що гарантуватимуть дотримання банками нормативних значень у прогностичному періоді [28; 60]. Основною причиною виникнення потреби в додатковому капіталі для цих п'яти банків стала їхня низька операційна ефективність порівняно із середнім рівнем у секторі. Протягом трьох останніх кварталів 2022 р. та першого кварталу 2023 р., майже всі ці банки характеризувалися низькою процентною маржею та високим співвідношенням операційних витрат до

доходів. Додатково, суттєвий негативний вплив на їхній капітал спричинили розрахункові втрати, пов'язані з кредитним ризиком [28].

Протягом 2023-2024 рр. в Україні кілька банків стали державними: Сенс Банк, Перший інвестиційний банк, Мотор-банк. Всі ці банки націоналізовані через зв'язки їх власників з країною-агресором. Відповідно до ст.7 Закону України «Про банки та банківську діяльність», державним банком є банк, 100% статутного капіталу якого належить державі [16]. Сьогодні в Україні працює 7 банків з державною участю: Приватбанк, Ощадбанк, Укргазбанк, Укрексімбанк, Сенс Банк, Перший інвестиційний банк (ПІБ), Мотор-банк (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Банк	Частка держави у власності, %	Активи, млрд грн	Частка активів у банківській системі, %	Як опинився у державній власності
ПриватБанк	100,00	553,61	23,80	Створено приватними власниками у 1992 р., визнано неплатоспроможним і націоналізовано у 2016 р.
Ощадбанк	100,00	288,04	13,90	Створено на базі установ Ощадбанку СРСР в Україні у 1991 р.
Укрексімбанк	100,00	253,61	9,10	Створено указом Президента у 1992 р.
Укргазбанк	94,94	157,13	6,50	Створено приватними власниками у 1995 р., націоналізовано у 2009 р.
Сенс Банк (колишній Альфа-Банк)	100,00	77,11	3,90	Заснований у 1992 р. та з 2001 р. здійснював свою діяльність під назвою Альфа-Банк. У 2022 р. було здійснено зміну юридичного найменування банку та створено новий бренд Sense Bank. В 2023 р. через зв'язок власників істотної участі з режимом країни-агресора банк націоналізовано
Перший інвестиційний банк	88,89	0,40	0,01	Заснований у 1997 р., націоналізований у 2024 р. у зв'язку з санкціями щодо основного акціонера – громадянина РФ
Мотор-банк	100,00	0,77	0,02	Створений у 2007 р., перейшов у власність держави у 2024 р. через колабораційну діяльність його власника
Всього	–	1 330,67	57,23	–

Примітка: джерело [62; 30].

На державні банки сьогодні припадає майже 58% чистих активів банківської системи: ПриватБанк (553,61 млрд грн), Ощадбанк (288,04 млрд грн), Укрексімбанк (253,61 млрд грн), Укргазбанк (157,13 млрд грн).

Націоналізація банківських установ, які раніше належали російським власникам або були пов'язані з бізнесом у РФ, з одного боку, сприяє очищенню банківської системи від зв'язків із країною-агресором, але водночас призводить до збільшення частки державних банків в Україні. Така тенденція є негативною, тому що державні банки перебувають в сфері інтересів різних політичних структур. Такі банки є інструментом політичного впливу для влади [61].

Однією з найбільших проблем банків України (насамперед державних) є дуже велика частка проблемних кредитів. У 2017 р. вона становила 57% від загального обсягу кредитів. До повномасштабного вторгнення росії в Україну частка непрацюючих кредитів (NPL) в українських банках скорочувалася і на 1 березня 2022 р. склала 27%. На початок 2023 р. частка NPL у банківському секторі знову зросла – до 38% [30, с. 89]. Станом на 1 жовтня 2024 року частка NPL скоротилася до 32,3%. Понад 80% NPL сектору сконцентровано в державних банках, зокрема понад 50% припадає на Приватбанк (рис. 3.2).

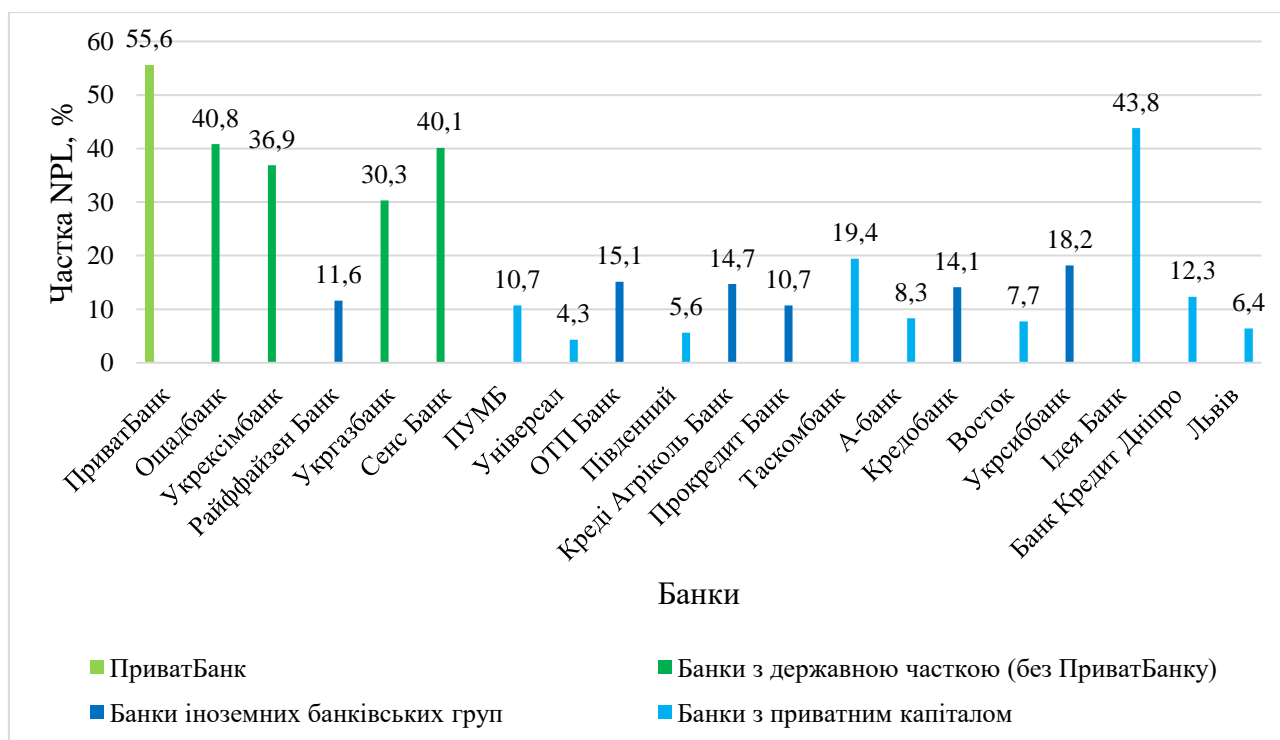

Рис. 3.2 Частка NPL у банках із найбільшим обсягом кредитного портфеля, % (станом на 01.10.2024)

Примітка: складено автором на основі [28]

У цих умовах надзвичайно важливо розробити та реалізувати ефективні заходи, які будуть спрямовані на зміцнення банківської системи, підвищення довіри до неї та забезпечення її адаптації до складних умов сьогодення.

3.2. Основні досягнення та перспективи подальшого вдосконалення банківської системи України

Попри численні труднощі, які виникли внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, українська банківська система продовжує функціонувати. Банки докладають зусиль, щоб підтримувати безперервну роботу своїх відділень у тих регіонах, де немає загрози для життя та здоров'я населення [57].

В умовах війни з Росією банківська система України працює з обмеженнями, встановленими Постановами Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [64] та «Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп» [65].

НБУ 24 лютого 2022 р. адаптував правила діяльності банківської системи до умов воєнного стану. Відділення банків повинні були продовжувати працювати там, де це було безпечно, та забезпечувати клієнтам доступ до сейфів та підкріплення банкоматів готівкою [66].

НБУ були введені певні обмеження, які направлені на забезпечення стабільної роботи фінансової та банківської систем України. Серед них:

- обмежений міжнародний рух капіталу та фіксований курс валюти;
- введення «кредитних канікул» для позичальників;
- заборона банкам виплачувати дивіденди;
- відсутність обмежень на безготівкові платежі [67, с. 66-67];
- обмеження на зняття готівки клієнтами банків у сумі понад 100 тис. грн на добу, а також повна заборона на зняття готівкової валюти в Україні. Ці обмеження не стосувалися підприємств, які працювали за дорученням уряду або

виконували мобілізаційні плани, а також жителів регіонів, яким загрожувала окупація: вони могли знімати кошти без обмежень як у національній, так і в іноземній валюті за умови їх наявності у відділенні банку.

- банки-емітенти цифрових грошей мали припинити їх випуск і розповсюдження;

- заборона банкам на розподіл капіталу, крім спрямування прибутку на збільшення статутного капіталу, формування загальних резервів і фондів основного капіталу та покриття збитків;

- заборона банкам переказувати кошти за кордон, крім власних операцій банків і надання кредитів іноземним фінансовим установам;

- заборона банкам надавати та продовжувати кредити пов'язаним особам банку, а також достроково повертати депозити таким особам;

- заборона банкам надавати юридичним особам кредити у гривні для погашення кредитів в іноземній валюті [66].

Разом з тим НБУ запровадив і деякі послаблення для банків:

- за порушення нормативів (ліквідності, капіталу, кредитного ризику, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання статистичної звітності) було скасовано заходи впливу, якщо такі порушення виникли після 24 лютого 2022 р.;

- проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків перенесене на 2023 р.;

- скасування заходів впливу за порушення формування та зберігання обов'язкових резервів;

- скасування заходів впливу за невчасне оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності;

- дозвіл ідентифікації військових за військовим квитком для відкриття рахунку;

- дозвіл використання хмарних сервісів, які розміщуються на території ЄС, Великої Британії, США та Канади для підвищення стабільності роботи банківської системи [68, с. 12].

Незважаючи на проблеми, включно з економічною нестабільністю, кібератаками, втратами інфраструктури, та відтоком капіталу, українські банки

змогли зберегти життєздатність і навіть досягти значних результатів у забезпеченні фінансової стабільності (рис. 3.2.).

Проте, для подальшого вдосконалення діяльності банківської системи потрібно здійснювати реформи. Реформування банківського сектору повинно базуватися на принципах прозорості та ефективності управління, що сприятиме підвищенню довіри з боку клієнтів та інвесторів. Впровадження міжнародних стандартів корпоративного управління є ключовим етапом у цьому процесі. Важливим напрямом стратегічного реформування є поступова приватизація частини державних банків, що дозволить зменшити частку держави у банківському секторі та залучити приватні інвестиції. Це, в свою чергу, сприятиме конкуренції та підвищенню ефективності банківської діяльності. Запровадження антикорупційних заходів у державних банках є необхідним для забезпечення чесності та прозорості фінансових операцій. Це підвищить рівень довіри до банківської системи та сприятиме залученню іноземних інвестицій [70, с. 35].

Державі варто переглянути підхід до управління державними банками, зробивши пріоритетом їхню прибутковість. Це можливо через підвищення операційної ефективності, зокрема завдяки зниженню вартості залучених коштів, покращенню стандартів ризик-менеджменту та припиненню практики політично мотивованого кредитування.

Водночас слід відмовитися від прямої фінансової підтримки державних банків коштом платників податків (докапіталізації). Замість цього необхідно сприяти реалізації ініціатив банків, спрямованих на врегулювання та реструктуризацію проблемних кредитів, особливо тих, що належать операційно самостійним і прибутковим боржникам та групам, які не виконують свої зобов'язання перед державними банками [71, с. 38].

Іншими заходами, які підвищуватимуть стійкість і ефективність банківської системи та забезпечать її готовність до майбутніх викликів є:

1. Вдосконалення законодавства у сфері банківської діяльності. Це передбачає оновлення нормативної бази для захисту прав споживачів

фінансових послуг і посилення контролю над банками, що підвищить довіру клієнтів і зменшить ризики шахрайства.

Стійкість	<ul style="list-style-type: none"> •Від першого дня широкомасштабної війни українська банківська система забезпечувала платежі та доступ до грошей українців, функціонуючи стабільно та без збоїв. Банки продемонстрували операційну стійкість, щодня, майже безперервно, надаючи послуги клієнтам у зонах де це безпечно.
Кіберзахист	<ul style="list-style-type: none"> •НБУ вже в перші дні повномасштабної війни врегулював використання хмарних технологій банками та процесинговими центрами. Завдяки цьому критично важливі процеси стабільно підтримуються, а дані надійно захищені. Криза COVID-19 сприяла налагодженню роботи в дистанційному режимі, тому багато банківських функцій безперешкодно переведено в цифрову форму.
Підтримка військових і волонтерів	<ul style="list-style-type: none"> •У день вторгнення РФ всі учасники фінансового ринку згуртувалися для протидії агресору. НБУ відкрив спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку ЗСУ, а пізніше і рахунок для гуманітарної допомоги. Приватні банки перераховували значні суми на потреби ЗСУ, багато фінансових установ інтегрували у свої мобільні додатки та онлайн-банкінг функції швидких переказів для підтримки українських захисників і надання гуманітарної допомоги постраждалим від війни.
Кредитні канікули та захист позичальників	<ul style="list-style-type: none"> •Однією з ініціатив влади під час війни стало запровадження кредитних канікул, які передбачали звільнення позичальників від штрафів за несплату та інших нарахувань на період воєнного стану і 30 днів після його завершення.
Пільгове кредитування	<ul style="list-style-type: none"> •18 березня українська влада перезапустила популярну програму «Доступні кредити 5-7-9%» для підтримки бізнесу. Протягом воєнного стану і ще місяць після його закінчення відсоткова ставка за кредитами знижена до 0%, а відсотки за тих, хто хоче вести бізнес, покриває держава. Після завершення воєнного стану процентна ставка не перевищуватиме 5%. Крім того, в жовтні 2022 року запрацювала державна програма іпотечного кредитування житла «Оселя». Ця програма дає можливість придбати житло в іпотеку під 3% для пільгових категорій і 7% для всіх інших, а банки пропонують ставки 15-25%.
POWER BANKING	<ul style="list-style-type: none"> •POWER BANKING – це створена за ініціативи НБУ об'єднана мережа відділень банків України, які будуть працювати та надавати необхідні послуги клієнтам навіть під час блекауту. Мережа POWER BANKING налічує вже понад 2 390 відділень, забезпечених альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку, посиленою інкасацією готівки та додатковим персоналом.

Рис. 3.2 Досягнення банківської системи під час повномасштабного вторгнення

Примітка: складено на основі [67; 69; 28].

2. Інтеграція банків України у міжнародний фінансовий ринок. Розширення співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, вихід на світові фінансові ринки та відкриття філій закордоном сприятимуть залученню іноземних інвестицій в економіку України та підвищенню конкурентоспроможності українських банків [1, с. 26].

3. Розвиток фінансової грамотності. Впровадження освітніх програм з підвищення рівня фінансової грамотності серед населення збільшить довіру до банків і сприятиме ширшому використанню їхніх послуг.

4. Розширення спектру продуктів і послуг на банківському ринку. Запровадження нових продуктів і послуг, таких як інвестиційні та пенсійні програми, а також розвиток фінансових технологій дозволять залучити нових клієнтів, зміцнити конкурентні позиції та прибутковість банків [72, с. 900].

5. Співпраця з відомими компаніями. Активна співпраця банків та відомих компаній може бути досить успішним механізмом популяризації банків. Залучаючи партнерів зі сфери бізнесу, таких як виробники продуктів, електроніки, одягу, взуття тощо, банки можуть надавати клієнтам персоналізовані знижки, бонуси та кешбеки. Це дозволить підвищити привабливість банківських послуг для клієнтів [49, с. 337].

6. Посилення контролю за банківською діяльністю. Покращення системи нагляду дозволить своєчасно виявляти проблеми у роботі окремих банків і всієї банківської системи і швидко реагувати на них.

7. Цифровізація та впровадження сучасних технологій. Активне впровадження цифрових банківських послуг дозволить підвищити ефективність роботи банків, знизити операційні витрати та забезпечити вищий рівень безпеки для клієнтів [73, с. 35].

8. Вдосконалення якості корпоративного управління. Це сприятиме підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень, зміцненню довіри інвесторів та клієнтів, а також забезпеченню стійкості банківської системи в цілому.

9. Розвиток кібербезпеки. В сучасному світі кіберзлочинність є значною загрозою для банківської системи. Тому інвестиції в розвиток захисних механізмів для попередження і швидкого реагування на кіберзагрози є надзвичайно важливими для захисту даних і забезпечення стабільної роботи банківської системи [74, с. 108-109].

10. Підтримка малого та середнього бізнесу. Запровадження різноманітних програм підтримки для МСБ сприятиме розвитку підприємництва, створенню нових робочих місць та збільшенню обсягів виробництва, що позитивно впливатиме на економіку країни в цілому.

11. Удосконалення системи ризик-менеджменту в банках. Ефективне управління ризиками, особливо в умовах економічної нестабільності, дозволить банкам більш ефективно передбачати та мінімізувати потенційні загрози для банківської системи.

12. Підвищення прозорості в сфері банківської діяльності. Покращення механізмів звітності та аудиту в банківських установах сприятиме зменшенню рівня корупції і зміцнить довіру з боку клієнтів та інвесторів.

Отже, впровадження запропонованих змін сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної банківської системи, зміцненню її стабільності та збільшенню рівня довіри серед населення. Крім того, такі заходи допоможуть залучити іноземні інвестиції, покращити якість фінансових послуг та підтримати економічне зростання країни, створюючи сприятливі умови для розвитку банківського сектору.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження щодо особливостей та проблем функціонування банківської системи України, можна зробити такі висновки:

1. Банківська система – це сукупність фінансових установ, які працюють в межах законодавства, сприяючи стабільній роботі фінансового ринку, здійснюючи ефективне регулювання грошово-кредитних процесів і забезпечуючи кредитно-розрахункове обслуговування суб'єктів економіки.

Основні завдання банківської системи полягають у наступному: 1) здійснення регулювання та нагляду за банківською діяльністю для гармонізації інтересів окремих банків із потребами суспільства; 2) забезпечення надійності та стабільності функціонування банків і всієї системи в цілому, для забезпечення стійкості національної валюти та безперервної підтримки економіки.

Існують три основні типи побудови банківської системи: однорівнева, дворівнева та трирівнева. Кожна з них має свої особливості та спрямована на підтримання стабільності та розвитку економіки. Українська банківська система забезпечує виконання ключових функцій: трансформаційна – перетворення заощаджень у кредити та інвестиції; емісійна – регулювання грошової маси через емісію національної валюти, стабілізаційна – підтримка економічної рівноваги та боротьба з інфляцією.

2. Банківська система України функціонує завдяки взаємовідносинам між банками на вертикальному та горизонтальному рівнях. Вертикальні відносини відображають підпорядкування комерційних банків Національному банку, який контролює всю банківську систему. Горизонтальні відносини демонструють рівноправне партнерство і конкуренцію між банками другого рівня.

Національний банк України (НБУ) – це центральний банк країни, який здійснює функції регулювання грошово-кредитної політики, забезпечує стабільність національної валюти та виконує нагляд за банківською системою.

Банк – це юридична особа, що на підставі відповідної ліцензії має право приймати вклади від фізичних та юридичних осіб і розміщувати залучені кошти на власний ризик, відкривати та вести банківські рахунки фізичних і юридичних осіб, а також надавати інші фінансові послуги.

Банки другого рівня виконують такі функції: платіжно-розрахункову (забезпечення руху коштів); ощадно-капіталотворчу (залучення депозитів та капіталу); кредитно-інвестиційну (фінансування економіки); трансформаційну (перерозподіл фінансових ресурсів).

3. Банківське регулювання – це комплекс заходів і норм, встановлених державою для підтримання стабільності, надійності та безпеки банківської системи. Банківський нагляд – це система заходів, спрямована на моніторинг, контроль та оцінку діяльності банків з метою забезпечення їхньої стабільності, фінансової надійності та дотримання законодавчих вимог.

Основною метою банківського регулювання та нагляду є забезпечення дотримання банками нормативів і стандартів, які захищають інтереси вкладників, забезпечують прозорість і надійність банківських операцій, а також знижують ризики в фінансовому секторі.

4. Протягом останнього десятиріччя спостерігалось суттєве зменшення кількості діючих банків, що пояснюється впливом російської агресії, девальвацією національної валюти та реформами НБУ, спрямованими на очищення системи від неплатоспроможних та непрозорих установ. Крім того відбулось скорочення кількості відділень на 74,63%, що зумовлено впровадженням цифрових технологій, оптимізацією витрат та розвитком дистанційного обслуговування клієнтів. Попри це, активи, зобов'язання та капітал банків демонструють стійке зростання, що свідчить про підвищення фінансової стійкості та довіри до системи.

У 2023 р. банківська система отримала чистий прибуток у розмірі 82,84 млрд грн, що стало можливим завдяки ефективному управлінню ресурсами та значному зростанню доходів від інвестицій у депозитні сертифікати НБУ та

ОВДП. Однак підвищення процентних витрат і ставок податку на прибуток зумовило додаткове навантаження на банки.

Загалом, банківський сектор демонструє здатність адаптуватися до викликів, зберігати операційну ефективність і сприяти економічному відновленню країни.

5. НБУ здійснює регулювання діяльності банків через економічні нормативи. Економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому. Економічні нормативи виконують функцію попередження або виявлення кризових явищ у банку, даючи змогу керівництву банку і регуляторам вчасно ухвалювати необхідні управлінські рішення. В цілому, банківська система України дотримується економічних нормативів встановлених НБУ.

6. Цифрові технології відіграють ключову роль у трансформації банківської системи України, забезпечуючи її ефективність, доступність і відповідність сучасним викликам. Впровадження таких технологій сприяє оптимізації банківських процесів, підвищенню рівня обслуговування клієнтів і розвитку нових фінансових продуктів. Ключовими цифровими технологіями у банківській справі є: бізнес-аналітика, блокчейн, хмарні технології, інтернет-банкінг, безконтактна оплата, біометричні методи ідентифікації, штучний інтелект. Лідерами по впровадженню інноваційних технологій в Україні є такі банки як ПриватБанк, Монобанк, Сенс Банк (колишній Альфа-Банк) та ПУМБ.

Крім того, фінтех-компанії та необанки впливають на трансформацію фінансового ринку, пропонуючи прості, швидкі та інноваційні послуги. Вони стають конкурентами традиційних банків, змушуючи останніх адаптуватися до нових умов і потреб клієнтів. Загалом, банківська система України демонструє ефективність, стійкість і готовність до розвитку.

7. Сьогодні банківська система України, яка є основою фінансової стабільності та економічного розвитку країни, стикається з низкою серйозних

викликів, що ускладнюють її ефективну роботу. Воєнні дії, які веде росія проти України, значно впливають на функціонування банків, збільшуючи ризики та створюючи серйозні проблеми. Серед основних проблем, з якими стикається українська банківська система внаслідок війни — кіберзагрози, нестача трудових ресурсів, втрати через неповернення кредитів, порушення роботи платіжних систем, а також зниження платоспроможності населення та підприємств.

Варто зазначити, що крім викликів, пов'язаних з війною, банківська система України також стикається з рядом системних проблем, які існували до війни. До них належать часті зміни законодавства, високий рівень тіньової економіки, недостатня капіталізація банків і значна частка проблемних кредитів. Низький рівень фінансової грамотності населення та недостатня довіра до банків також перешкоджають розвитку сектору.

8. Для подолання цих викликів і забезпечення стійкості банківської системи в сучасних умовах необхідно впроваджувати заходи, спрямовані на її вдосконалення. Це включає покращення законодавчого регулювання, інтеграцію у міжнародний фінансовий ринок, підвищення фінансової грамотності населення, розширення спектру банківських продуктів і послуг, а також посилення співпраці з відомими компаніями. Важливими кроками є подальша цифровізація банківської діяльності, впровадження сучасних технологій, вдосконалення системи корпоративного управління та розвиток кібербезпеки.

Особливу увагу слід приділити підтримці малого та середнього бізнесу, який є основою економіки, та покращенню ризик-менеджменту в банках. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню довіри до банківської системи, її стійкості та готовності до майбутніх викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федевич Л. С., Ливдар М. В., Межирицька Я. В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка і суспільство*. №21, 2020. С. 21–27.
2. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 280-285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_1_42 (дата звернення: 16.07.2024).
3. Максимова М.В. Банківська система України: стан та проблеми. *Економіка та держава*. № 5, 2017. С. 56-60. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/14.pdf (дата звернення: 16.07.2024).
4. Тарасова О.В. Стан і тенденції розвитку банківської системи України. *Економіка харчової промисловості*. 2014. № 3(23). С. 79–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2014_3_19 (дата звернення: 16.07.2024).
5. Погореленко Н. П. Діагностика умов функціонування банківської системи України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2019. Вип. 33. С. 198-204.
6. Холодна Ю.Є., Рац О. М. Банківська система: навчальний посібник. Харків, 2013. 315с.
7. Кузнецова С.А., Болгар Т.М., Пестовська З.С. Банківська система : навч. Посіб; за ред. С.А. Кузнецової. Київ: «Центр учбової літератури», 2014.
8. Волкова В. В., Волкова Н. І., Добровольський О. І. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «Банківська система». Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019, 168 с.
9. Дзюблюк О. В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в перехідній економіці. *Вісник Національного банку України*. № 3. 2005. С. 30–35.

10. Крупка М., Андрущак Є., Пайтра Н. та ін. Банківська система : підручник; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.

11. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

12. Стечишин Т. Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник. [2-ге вид. випр. і доповн.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 404 с.

13. Гура О.Л., Крижановський О.О. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2020. Випуск 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.52> (дата звернення: 25.07.2024).

14. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авторський колектив; Київ, 2019. 272 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1sX0_yXLchhQ_pj_QLyakgbpGqo5Sdf0K/view (дата звернення: 25.07.2024).

15. Банківська система : навч. посіб. (Л.І. Катан, Н.І. Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 444 с.

16. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 30.07.2024).

17. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 30.07.2024).

18. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 01.08.2024).

19. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 01.08.2024).

20. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.08.2024).

21. Шаравара Р.І. Економічні та правові аспекти регулювання банківської системи: вітчизняний та європейський досвід. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. Випуск 5, 2021. С. 58-64. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/131> (дата звернення: 09.11.2024).

22. Швед В.В. Банківське регулювання та нагляд. Сутність та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 11, 2015. С. 124-127.

23. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23 червня 2005 року № 2704-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text> (дата звернення: 09.11.2024).

24. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 09.11.2024).

25. Кількість банків в Україні (2008–2024). *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 28.10.2024).

26. Борисюк О.В., Матвійчук Н.М., Хмелярська Л.А. Особливості розвитку фінансового ринку України під час війни. *Економіка та суспільство*. № 60, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3626/3556> (дата звернення: 28.10.2024).

27. Хмелярська Л.А. Особливості та проблеми функціонування банківської системи України. *Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики*: матеріали V Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Тернопіль, 19 квітня, 2024 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. 246 с.

28. Офіційний сайт Національного банку України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 26.10.2024).

29. Рейтинг стійкості банків за підсумками 2 кварталу 2024. *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/> (дата звернення: 05.11.2024).

30. Матвійчук Н.М. Сучасні тенденції розвитку державних банків в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. Випуск 6(06), 2023. С. 86-91.

31. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 69, 2020. С. 217-228.

32. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2009. 316 с.

33. Карась П. М., Приходько Н.В., Пащенко О.В. та ін. Банківська система: навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 292 с.

34. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 26.10.2024).

35. Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В., Романченко Ю. О. Стан дотримання банками України економічних нормативів. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/items/2d5d191d-947b-44d2-8f0c-247f809dde7d> (дата звернення: 26.10.2024).

36. Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Економічні нормативи НБУ як інструмент регулювання банківської діяльності. *Бізнес інформ*. № 3, 2021. С. 119-126. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-3_0-pages-119_126.pdf (дата звернення: 26.10.2024).

37. Ческідова І.О. Економічні нормативи як інструмент банківського регулювання та нагляду. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Хмельницький, 13 травня, 2022 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. 602 с.

38. Рисін В.В, Борик І.Р. Переваги та ризики розвитку новітніх технологій у банківській діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 38, 2020. С. 69-73. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/652/643> (дата звернення: 07.10.2024).

39. Ляшенко Т.Р. Цифрові технології у банківській сфері. *Наука сьогодні: від досліджень до стратегічних рішень*: матеріали VI Міжнародної студентської наукової конференції, м.Суми, 2 червня, 2023 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ГО «Європейська наукова платформа», 2023. 268с.

40. Холявко, Н. І., Колоток, М. О., Островська Н. С. RegTech і SupTech: переваги та напрями використання. *Науковий вісник Полісся*. № 1 (22), 2021. С. 114-126. URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/253317/250482> (дата звернення: 10.10.2024).

41. Блокчейн: чому це зручно, швидко та прогресивно. *Factor* : веб-сайт. URL : <https://i.factor.ua/ukr/promo/partner/blokchejn-chomu-ce-zruchno-shvidko-ta-progresivno.html> (дата звернення: 10.10.2024).

42. Хмарні технології: що це та які їх переваги і недоліки. *UNITED DC* : веб-сайт. URL: <https://uniteddc.net.ua/news/i/scho-take-hmarni-tehnologiyi/> (дата звернення: 10.10.2024).

43. Теслюк С.А., Матвійчук Н.М., Левчук А.О. Фінансова безпека банківських установ в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. № 60, 2024. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3646> (дата звернення: 10.10.2024).

44. Безконтактні оплати. Швидко, зручно, безпечно. *Mastercard* : веб-сайт. URL: <https://www.mastercard.ua/uk-ua/personal/ways-to-pay/contactless.html> (дата звернення: 10.10.2024).

45. Парушевські А. Використання систем штучного інтелекту в банківській сфері. *Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції учених та студентів, 2023, С. 160-161.

46. Рейтинг банків в Україні. *Bee credit* : веб-сайт. URL: <https://beecredit.com.ua/rejtyng-bankiv-v-ukrayini/> (дата звернення: 10.10.2024).

47. Цифровізація банківської системи: виклики та переваги. *День за днем*: веб-сайт. URL: <https://denzadnem.com.ua/aktualno/150685> (дата звернення: 10.10.2024).

48. Гулей А. І., Гулей С. А. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 1. С. 6–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2019_4_1_3 (дата звернення: 11.10.2024).

49. Акименко Н. В., Мамонтенко Н. С. Банківська система в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. №5, 2021. С. 333-338. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-5_0-pages-333_338.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

50. Федина, В. В., Богріновцева, Л. М. Необанки: світовий досвід та вітчизняна практика. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. № 6, 2022. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-08-02/2022-6-08-02> (дата звернення: 21.10.2024).

51. Семенов А. Ю., Пахненко О. М., Шалда А. А. Необанки в Україні: особливості, тренди та перешкоди розвитку. *Modern Economics*, №39, 2023. С. 131-137. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/39-2023/semenov.pdf> (дата звернення: 21.10.2024).

52. Теслюк С., Матвійчук Н., Деркач О., Корх Н. Необанки: сутність та перспективи розвитку в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. № 3, 2021. С. 61-71.

53. Деркач М. Які необанки працюють в Україні: огляд. *PaySpace Magazine* веб-сайт. URL: https://psm7.com/uk/fintech/yaki-neobanki-praczyuyut-v-ukrayini-oglyad.html#goog_rewarded (дата звернення: 21.10.2024).

54. Іршак О.С., Творидло О.І. Розвиток необанків в Україні. *Економіка та суспільство*. № 36, 2022.

55. Гісем М., Король, М. Проблеми фінансової безпеки банківського сектору України під час повномасштабного російського вторгнення. *Сталий розвиток економіки*. 2023, № 2 (47). С. 43-49. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-6> (дата звернення: 11.08.2024).

56. Правдиківська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. *Молодий вчений*. 2022. № 9(109). С. 150–156. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-32> (дата звернення: 11.08.2024).

57. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., Шепель І.В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка і суспільство*. №41, 2022.

58. Бутурлим О. Чистий прибуток банків злетів майже усередині: скільки отримали з початку року. *Уніан* : веб-сайт. URL : https://www.unian.ua/economics/finance/pributki-bankiv-rizko-zrosli-u-2023-roci-cifri-vid-nbu-12493635.html#goog_rewarded (дата звернення: 23.11.2024).

59. НБУ проти підвищення податку на прибуток банків до 50% - Рожкова. *Укрінформ* : веб-сайт. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3906835-nbu-proti-pidvisenna-podatku-na-pributok-bankiv-do-50-rozkova.html> (дата звернення: 23.11.2024).

60. Укрексімбанк, Правекс Банк і МТБ Банк потребують докапіталізації в 10 млрд грн. *Інтерфакс Україна* : веб-сайт. URL : <https://interfax.com.ua/news/economic/959494.html> (дата звернення: 23.11.2024)

61. Шевченко К. Чому збільшення частки держбанків в Україні – бомба уповільненої дії. *Mind* : веб-сайт. URL : <https://mind.ua/openmind/20280161-chomu-zbilshennya-chastki-derzhbankiv-v-ukrayini-bomba-upovilnenoyi-diyi> (дата звернення: 23.11.2024).

62. Тур О. Еволюція державного банківського сектору України. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том 3 № 39, 2024. С. 58-64. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/931> (дата звернення: 23.11.2024).

63. Михайлов І. Коли державні банки зможуть продавати проблемні кредити без проблем? *Економічна правда* : веб-сайт. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/04/24/712835/> (дата звернення: 23.11.2024).

64. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

65. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Правління Національного банку України від 25.02.2022 № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

66. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану. *Вокс Україна* : веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voyennogo-stanu> (дата звернення: 25.08.2024).

67. Попчук Д.О. Проблеми функціонування банківської системи в умовах воєнного стану. *Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. Випуск 1 (19), 2023. С. 66-69.

68. Бортник А. Грошово-кредитна політика НБУ в умовах війни. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти*: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 30 листопада 2022 р.) Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. С. 11-13. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55416> (дата звернення: 25.08.2024).

69. Завальнюк І. Сім досягнень банківської системи України за час повномасштабної війни з рф. *UA News* : веб-сайт. URL: <https://ua.news/ua/money/sem-dostyzhenyj-bankovskoj-systemy-ukrayny-za-vremya-polnomasshtabnoj-vojny-s-rf> (дата звернення: 29.08.2024).

70. Коман М., Борисенко О. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору. *Матеріали конференцій МЦНД*, (02.08.2024; Кривий Ріг, Україна). С. 35–39. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/48> (дата звернення: 23.11.2024).

71. Державні банки: валіза без ручки. Київ. 2021. 40 с. URL: https://cost.ua/content/uploads/sites/2/2021/12/CASE_zvit_derzh_banky_5.pdf. (дата звернення 23.11.2024).

72. Ісхакова О.М., Махітько В.С., Полійчук М.В. Банківський сектор в Україні: реалії та перспективи. *Молодий вчений*. № 10 (50), 2017. С. 897-901. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10/203.pdf> (дата звернення: 31.08.2024).

73. Руцишин Н. М., Пелех О. Р., Козак А. Р., Криворучко Н. М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. № 75, 2024. С. 27-36. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423> (дата звернення: 31.08.2024).

74. Чиж Н. М. Функціонування банківської системи України: проблеми та перспективи. *Бізнес інформ*. № 4. 2022. С. 103-110. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-4_0-pages-103_110.pdf (дата звернення: 31.08.2024).

75. Прибутковість української банківської системи. *Опендатабот* : веб-сайт. URL: <https://opendatabot.ua/open/bank-ranking> (дата звернення: 02.12.2024).

76. Рейтинг надійних банків України 2024 (листопад). *Forinsurer* : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 02.12.2024).

ДОДАТКИ

Керівні органи НБУ та їх завдання

Рада НБУ	Правління НБУ
Основне завдання	
розробляє основні засади грошово–кредитної політики та здійснює контроль за проведенням грошово–кредитної політики	через монетарні інструменти та засоби банківського регулювання забезпечує реалізацію грошово–кредитної політики та здійснює управління діяльністю НБУ
Інші завдання	
<ul style="list-style-type: none"> - затверджує кошторис адміністративних витрат НБУ; - приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на поповнення статутного капіталу НБУ; - затверджує Регламент Ради НБУ, положення про Аудиторський комітет та інші органи Ради НБУ; - приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу НБУ; - визначає порядок і періодичність проведення внутрішнього аудиту та затверджує річний план його проведення; - оцінює стан виконання Правлінням НБУ рішень Ради НБУ; - вносить рекомендації Кабінету Міністрів України стосовно впливу політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України; - приймає кадрові рішення: створює Аудиторський комітет та інші робочі органи Ради НБУ, визначає їх склад та керівників; призначає на посаду та звільняє з посади керівника підрозділу внутрішнього аудиту; призначає на посаду та звільняє з посад першого заступника та заступників Голови НБУ за поданням Голови НБУ; - визначає ознаки нестійкого фінансового стану банківської системи, платіжного балансу, загроз стабільності банківської та фінансової системи України. 	<ul style="list-style-type: none"> - надає пропозиції Раді НБУ щодо розробки основних засад грошово-кредитної політики та інструментів її реалізації; - приймає рішення щодо: <ol style="list-style-type: none"> 1) регулювання й нагляду за банками та небанківськими установами; 2) організації системи рефінансування; 3) визначення та здійснення валютно-курсової політики, валютного регулювання та управління золотовалютним резервом; 4) емісії валюти України, цифрових грошей НБУ та вилучення з обігу банкнот і монет; 5) встановлення та зміни облікової ставки; 6) формування резервів НБУ та мінімального розміру золотовалютних резервів; 7) встановлення пруденційних нормативів для банків та інших небанківських фінансових установ; 8) застосування санкцій до банків, інших осіб, які здійснюють діяльність на ринках фінансових послуг; - подає Раді НБУ річну фінансову звітність НБУ, річний звіт про управління НБУ, проект кошторису адміністративних витрат та інші документи; - визначає структуру НБУ, призначає керівників структурних підрозділів та затверджує їх функції; - затверджує штатний розпис, розробляє методику розрахунку заробітної плати Голови НБУ та його заступників; - визначає порядок надання банківських ліцензій; - видає нормативно-правові акти НБУ; - затверджує Регламент Правління НБУ.

Примітка: складено на основі джерел [11], [19]

Закони України, які регулюють банківську систему

Закон України «Про Національний банк України» [19]	Цей закон визначає правовий статус, основні функції, завдання, повноваження та організаційну структуру Національного банку України (НБУ).
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [16]	Цей закон визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.
Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» [23]	Цей закон визначає правові та організаційні засади формування і ведення кредитних історій, права суб'єктів кредитних історій та користувачів бюро кредитних історій, вимоги до захисту інформації, що складає кредитну історію, порядок утворення, діяльності та ліквідації бюро кредитних історій.
Закон України «Про споживче кредитування» [24]	Цей закон визначає загальні правові та організаційні засади споживчого кредитування в Україні відповідно до міжнародно-правових стандартів у цій сфері.
Закон України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків»	Цей закон спрямований на забезпечення стабільності банківської системи шляхом оптимізації процедур реорганізації та капіталізації банків.
Закон України «Про фінансову реструктуризацію»	Цей закон визначає умови та порядок проведення процедури добровільної фінансової реструктуризації боржника із вжиттям заходів, передбачених цим законом.
Закон України «Про валюту і валютні операції»	Цей закон визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства.
Закон України «Про фінансовий лізинг»	Цей закон визначає загальні правові та організаційні засади фінансового лізингу в Україні відповідно до міжнародних стандартів у цій сфері.
Закон України «Про платіжні послуги»	Цей Закон визначає поняття та загальний порядок виконання платіжних операцій в Україні, встановлює виключний перелік платіжних послуг та порядок їх надання, категорії надавачів платіжних послуг та умови авторизації їх діяльності, визначає загальні засади функціонування платіжних систем в Україні, загальні засади випуску та використання в Україні електронних грошей та цифрових грошей Національного банку України.

Примітка: складено на основі [28]

Положення, які регулюють діяльність НБУ та банківську систему України

Положення про депозитарну та клірингову діяльність Національного банку України	Положення визначає порядок здійснення депозитарної та клірингової діяльності, яку проводить Національний банк України (НБУ). Цей документ регулює взаємовідносини НБУ з учасниками ринку цінних паперів, клієнтами, а також правила обліку та проведення розрахунків з цінними паперами.
Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції	Положення регламентує процес контролю валютних операцій у фінансовій системі України.
Положення про проведення Національним банком України на міжбанківському ринку операцій своп процентної ставки	Положення визначає умови проведення Національним банком України з банками на міжбанківському ринку операцій своп процентної ставки, які є похідними фінансовими інструментами (деривативами).
Положення про розрахунок та оприлюднення Українського індексу міжбанківських ставок овернайт (UONIA)	Положення визначає порядок обчислення та оприлюднення Українського індексу міжбанківських ставок овернайт, яке здійснюється з метою надання учасникам ринку об'єктивного індикатора вартості гривневих ресурсів на міжбанківському ринку України.
Положення про Систему BankID Національного банку України	Положення визначає загальні засади функціонування Системи BankID Національного банку України, порядок використання Системи BankID Національного банку та здійснення розрахунків між її абонентами під час використання Системи BankID Національного банку, а також ведення статистики в Системі BankID Національного банку.
Положення про провадження депозитарної і клірингової діяльності та забезпечення здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів Національним банком України	Положення розроблено з метою забезпечення провадження Національним банком України депозитарної діяльності Національного банку, клірингової діяльності Національного банку, розрахунків за правочинами щодо цінних паперів згідно з повноваженнями, визначеними законодавством України, та врегулювання відносин щодо взаємодії між Національним банком і його клієнтами під час провадження ними депозитарної діяльності щодо цінних паперів, облік яких належить до компетенції Національного банку.

Примітка: складено на основі [28]

Найбільш прибуткові банки України, млрд грн

Місце	Назва банку	Вересень 2024	Вересень 2023	Місце у 2023
1	АТ «ПриватБанк»	48,35	43,37	1
2	АТ «Ощадбанк»	11,84	14,18	2
3	АТ «Райффайзен Банк»	6,15	6,14	3
4	АТ «Укрексімбанк»	5,87	3,60	9
5	АТ «ПУМБ»	5,18	5,68	4
6	АТ «Креді Агріколь банк»	5,12	2,29	12
7	АТ «УкрСиббанк»	5,04	5,66	5
8	АБ «Укргазбанк»	4,67	2,92	10
9	АТ «Універсал банк»	4,41	2,86	11
10	АТ «ОТП Банк»	4,17	4,75	7
11	АТ «Сітібанк»	3,69	4,23	8
12	АТ «Сенс Банк»	3,38	5,58	6
13	АБ «Південний»	1,96	0,82	15
14	АТ «Кредобанк»	1,24	1,51	13
15	АТ «А-банк»	1,00	0,56	17
16	АТ «Прокредит банк»	0,87	0,66	16
17	АТ «ІНГ Банк Україна»	0,72	1,03	14
18	ПАТ «МТБ банк»	0,60	0,05	40
19	АТ «Ідея банк»	0,53	0,55	18
20	АТ «Таскомбанк»	0,44	0,25	22

Примітка: складено на основі [75]

Рейтинг банків за депозитами фізичних і юридичних осіб (станом на листопад 2024)

Місце	Банк	Всього депозити, млрд грн
Депозити фізичних осіб		
1	АТ «ПриватБанк»	290,03
2	АТ «Ощадбанк»	128,80
3	АТ «Райффайзен Банк»	53,72
4	АТ «Сенс Банк»	46,26
5	АТ «Універсал банк»	44,66
Депозити юридичних осіб		
1	АБ «Укргазбанк»	108,31
2	АТ «ПриватБанк»	70,45
3	АТ «Укресімбанк»	60,99
4	АТ «Ощадбанк»	58,57
5	АТ «УкрСиббанк»	33,93

Примітка: складено на основі [76]

Рейтинг банків за кредитами фізичним і юридичним особам (станом на листопад 2024)

Місце	Банк	Всього кредити, млрд грн
Кредити фізичним особам		
1	АТ «ПриватБанк»	73,60
2	АТ «Сенс Банк»	34,03
3	АТ «Універсал банк»	25,32
4	АТ «ПУМБ»	22,26
5	АТ «Ощадбанк»	17,74
Кредити юридичним особам		
1	АБ «ПриватБанк»	184,01
2	АТ «Укрексімбанк»	109,15
3	АТ «Ощадбанк»	95,48
4	АТ «Укргазбанк»	52,96
5	АТ «ПУМБ»	38,09

Примітка: складено на основі [76]